

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านหลุมปูน

นางสาวหทัยทิพย์ หาญงยุทธ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

หทัยทิพย์ หาญอุยยุทธ: การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านหฤมปุ่น

อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์ ดร. วรพจน์ สุทธิสัย

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหฤมปุ่น ทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 14 ธันวาคม 2544 ถึงวันที่ 24 สิงหาคม 2545 การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหฤมปุ่น เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และศึกษากระบวนการทำงานขององค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ของหมู่บ้าน โดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาภาคสนาม ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป จากการศึกษาการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหฤมปุ่น จะสามารถยั่งยืนต่อไปได้ จะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ด้านสังคม จะต้องมีส่วนที่เข้มแข็ง มีความสัมพันธ์ด้านเครือญาติในชุมชนอย่างเหนียวแน่น และมีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอย่างต่อเนื่อง ด้านการเมืองการปกครอง ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และมีการสร้างกระบวนการประชาสังคมในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ มีการระดมเงินทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพหรือช่วยเหลือกันในชุมชน และมีการรวมกลุ่มทางด้านอาชีพอย่างหลากหลาย

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา *หทัยทิพย์ หาญอุยยุทธ*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *Dr. Woraporn Suthisai*

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. วรพงษ์ สุทธิสัย)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(_____)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

71 พ.ย. 2545

๓. ๖๕๓๖.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.วรพงษ์ สุทธิสัย อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานศึกษา ดังรายนามต่อไปนี้ อาจารย์ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พยอม ก้อนในเมือง อาจารย์ ดร.ธีรวิทย์ ภิญโญณัฐกานต์ และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี คุณสุนทร ใจสุทธิ์ และพัฒนาชุมชนอำเภอสูงเนิน ได้ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้ศึกษาประสบความสำเร็จในการศึกษา

หทัยทิพย์ หาญยงยุทธ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	
หน้าอำนวยการ	
กิตติกรรมประกาศ	
สารบัญ	
สารบัญแผนภาพ	
สารบัญตาราง	
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี	2
4. วิธีดำเนินการ	6
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	6
บทที่ 2 ปรัชญ์นั้ววรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	8
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้ว้ยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	9

	หน้า
3. แบบคิดตามสังเกตุการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	13
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	14
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	15
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	17
7. หลักการประเมิน โครงการแบบชีพพีโมเดล	20
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง	32
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมิน โครงการ	33
1. วิธีการประเมิน โครงการ	33
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	37
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการ	43
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	47
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมิน โครงการ	49
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	50
2. ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม	62

	หน้า
3. ผลการทดลองวิธีการใหม่	67
4. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	68
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	69
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	71
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	71
2. วิธีดำเนินการ	71
3. ผลการดำเนินการ	72
4. อภิปรายผล	74
5. ข้อเสนอแนะ	75
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก ก	80
ภาคผนวก ข	94
ภาคผนวก ค	102
ภาคผนวก ง	146
ภาคผนวก จ	154
ภาคผนวก ฉ	182
ประวัติผู้เขียน	192

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. ระบบการทำงานของ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	4
2. ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองชีพ	28
3. โมเดลพื้นฐานของสตัฟเฟิลบีม	30

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A	39
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A	39
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A	40
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A	41
5. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B	42
6. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B	42
7. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B	43
8. จำนวนและร้อยละของประชากรบ้านหลุมปูน	54
9. จำนวนและร้อยละของการประกอบอาชีพบ้านหลุมปูน	54
10. การถือครองที่ดินของชาวบ้านหลุมปูน	55
11. จำนวนและร้อยละของสมาชิกที่ไปศึกษานอกหมู่บ้านหลุมปูน	55
12. จำนวนและร้อยละของสัตว์เลี้ยงในบ้านหลุมปูน	56
13. พื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านหลุมปูน	57
14. รายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรและการผลิตสินค้า	58
15. รายได้ของประชากรในหมู่บ้านต่อปี	58
16. รายงานการปฏิบัติงานรายเดือน มี.ค. – ส.ค. 2545	59

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลซึ่งมี พ.ศ.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ตามที่รัฐบาลที่มีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เห็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดการระบบและบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเอง และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุน รับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว หรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

เพื่อจะศึกษาว่า เมื่อได้รับจัดสรรเงิน 1 ล้านบาทไปแล้ว กองทุนหมู่บ้านหลุมปูนบรรลุวัตถุประสงค์ ตามเจตนารมณ์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมากน้อยเพียงใด จึงเห็นสมควรมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน โดยผู้ศึกษาได้เข้ามาประจำอยู่ในหมู่บ้านหลุมปูน และเขียนเรียบเรียงรายงานการประเมินในรูปของ “สารนิพนธ์” (Substantive Report) เพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จตลอดจนจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน และเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ศึกษาในด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
2. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
3. เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
4. เพื่อศึกษากระบวนการทำงานขององค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิดที่ผู้ศึกษาได้นำมาประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูนในครั้งนี้ ได้แก่ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล”

(CIPP Model) ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมิน โครงการ โดยที่อักษรภาษาอังกฤษมีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ”

สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

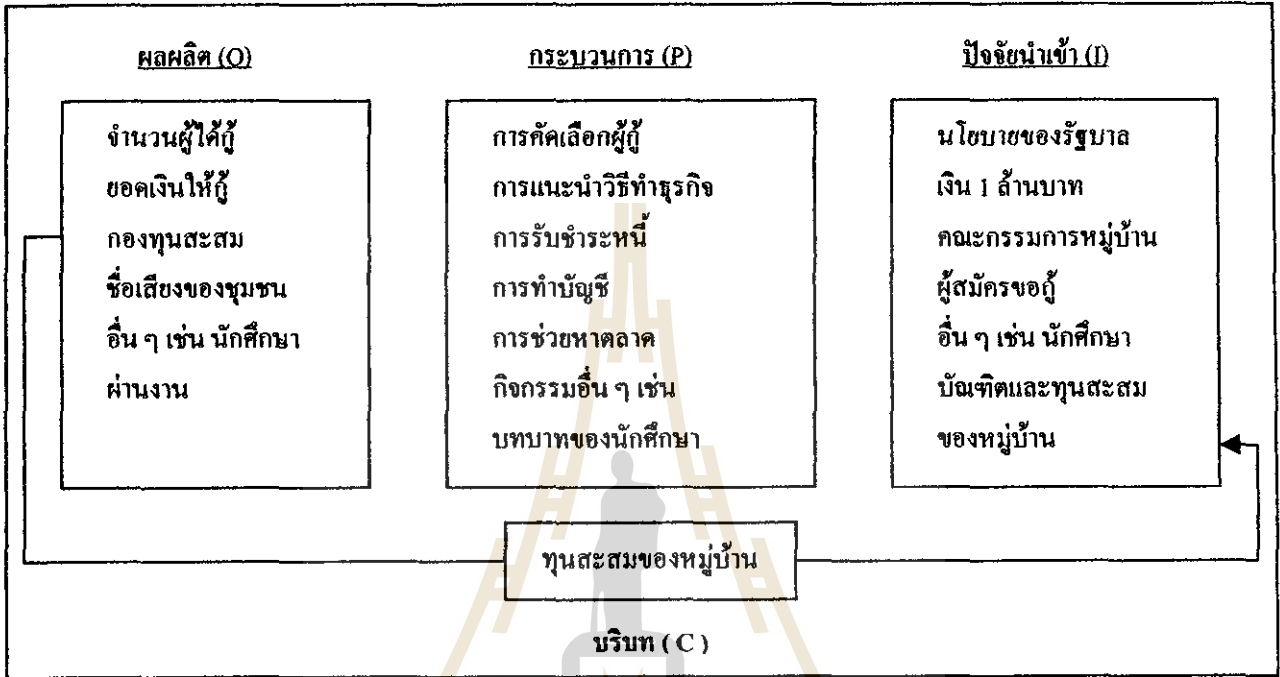
- ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
- ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

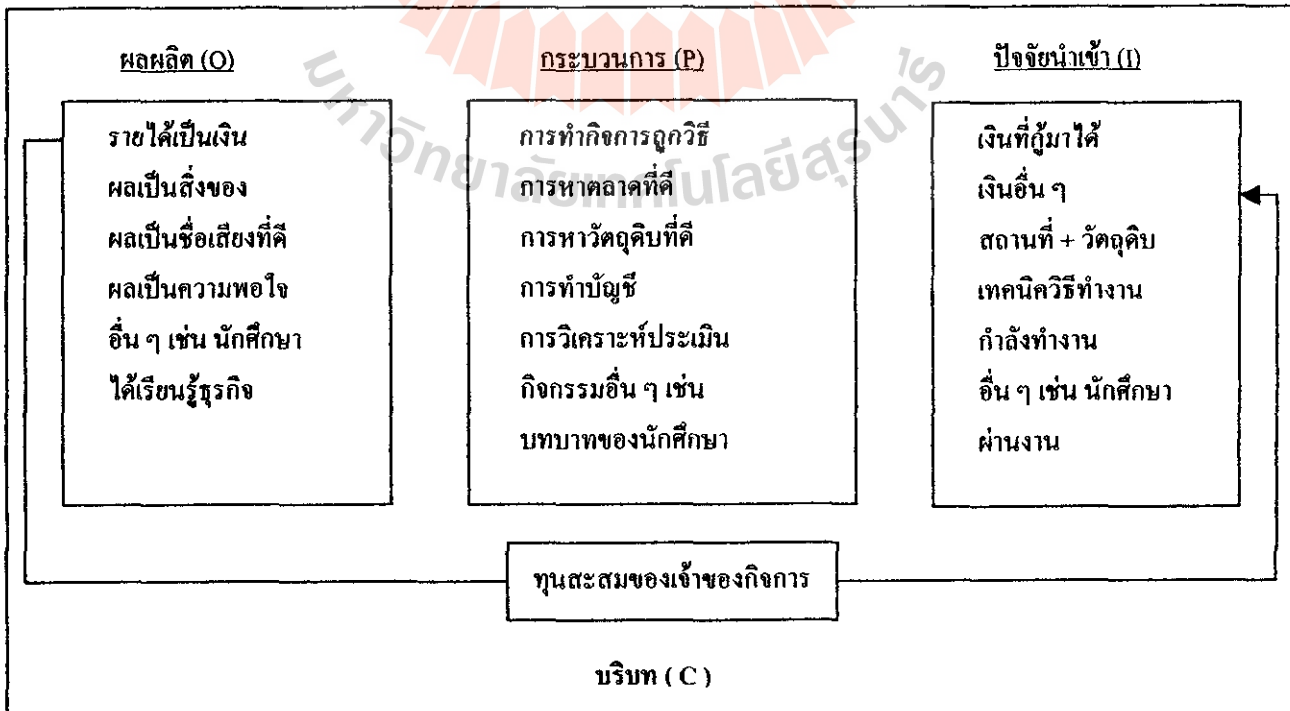
แผนภาพที่ 1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

“จิปพโมเดล” (CIPP Model) ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

จากแผนภาพที่ 1 นี้ แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้จึงประกอบ ด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริม ผู้กู้โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายโดย มีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A

มีปัจจัยนำเข้า	ได้แก่ I เช่น นโยบายของรัฐบาล เงิน I ล้านบาท คณะกรรมการหมู่บ้าน เงินที่ผู้กู้ชำระคืน ผู้สมัครขอกู้ บัณฑิต กองทุนหมู่บ้าน และทุนสะสมของหมู่บ้าน
มีกระบวนการทำงาน	ได้แก่ P เช่น การคัดเลือกผู้กู้ การแนะนำวิธีทำธุรกิจ การรับชำระหนี้ การทำบัญชี การช่วยเหลือตลาด และบทบาท ของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน
มีผลผลิต	ได้แก่ O เช่น จำนวนผู้ได้กู้ ยอดเงินให้กู้ กองทุนสะสม ชื่อเสียงของชุมชน และบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านผ่านงาน (ดังปรากฏในแผนภาพที่ 1)

หน่วยระบบ B

มีปัจจัยนำเข้า	ได้แก่ I เช่น เงินที่กู้มาได้ เงินอื่น ๆ สถานที่และวัตถุดิบ เทคนิควิธีการทำงาน กำดังทำงาน และบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน ผ่านงาน
มีกระบวนการทำอาชีพ	ได้แก่ P เช่น การทำกิจการธุรกิจ การหาตลาดที่ดี การหาวัตถุดิบ ที่ดี การทำบัญชี การวิเคราะห์ประเมิน และบทบาทของ บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน
มีผลผลิต	ได้แก่ O เช่น รายได้เป็นเงิน ผลเป็นสิ่งที่ของ ผลเป็นชื่อเสียงที่ ดี ผลเป็นความพอใจ บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านได้เรียนรู้ธุรกิจ (ดังปรากฏในแผนภาพที่ 1)

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้แก่หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินกิจการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงรวมถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่นสภาพภูมิประเทศและประชากรของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศและนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูนมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน ที่ผู้ศึกษาปฏิบัติงาน
3. ใช้ชีพชีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านหลุมปูน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลจากแบบ บร.1 - 12 บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
5. ประมวลผลข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปพร้อมทั้งอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ในการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านหลุมปูน มีผลที่คาดว่าจะได้รับดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
2. ได้ทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนบ้านหลุมปูน
3. ได้ทราบถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
4. ได้ทราบถึงกระบวนการทำงานขององค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ของหมู่บ้านหลุมปูน

บทที่ 2

ปริทัศน์วรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

หลักวิชาต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทนี้ เป็นหลักวิชาที่ผู้ศึกษา ได้ประมวลจากแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและข้อมูลอื่น ๆ เพื่อแสดงว่าหลักวิชาด้านเนื้อหาสาระและหลักวิชาด้านเทคนิควิธีการประเมิน ที่นำมาใช้ในการประเมินครั้งนี้มีความถูกต้องและมีความสมเหตุสมผลในทางวิชาการหลักวิชาด้านเนื้อหาสาระและประเด็นเทคนิคการประเมินดังกล่าวมี 8 ด้าน ได้แก่

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพชีพโมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นมาเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน
- 3) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
- 4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อ แก้ไข ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจ แบบพอเพียง
- 4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
- 5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัด ตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นหลักในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัด

กระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกินสิบคน เป็นกรรมการ เลขานุการรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกินสามคน

ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

ข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 9 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการ

มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- (2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- (3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- (5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- (6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- (7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- (8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- (9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้
- (10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
- (11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 11 การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 9 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 12 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เฝ้าประชุมคำขอตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเฝ้าประชุม และ คำตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจาก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 13 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ข้อ 14 สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- (2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ
- (3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการ และของกองทุน
- (4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
- (5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- (6) จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- (7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- (8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- (9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- (10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- (11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก จ)

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีครัวเรือนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลา ไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้น ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือ

หน่วยงานที่สังกัด

8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

(รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ค)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง

หมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านประกอบด้วย จำนวนประชากรในหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน วิธีการคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้าน วันที่มีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วน ตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้ร่วมกันประเมินประสิทธิภาพในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านของตนเอง รายชื่อของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีจำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 3 คน

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน ประกอบด้วย

ระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้ ข้อบังคับเกี่ยวกับสมาชิกภาพ ข้อบังคับเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงินของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ข้อบังคับเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินและชำระคืนเงินกู้ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของกองทุน และวิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ

ส่วนที่ 4 ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วย จำนวนกลุ่มองค์กรชุมชนภายในหมู่บ้าน ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้าน มีสมาชิกประกอบด้วยสมาชิกประเภทบุคคล และสมาชิกประเภทองค์กรในชุมชน จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน ในรูปของการถือหุ้น การออม ค่าธรรมเนียม เงินบริจาค การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน

ส่วนที่ 5 แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วย วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง กองทุนหมู่บ้านจะให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรมอะไรบ้าง หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ วิธีการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้ วิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งใช้คืนเงินต้น และดอกเบี้ยเงินกู้คืนตามสัญญา แนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้านในด้านการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ข้อคิดเห็นอื่น ๆ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน การประเมินความพร้อมในหมู่บ้าน

(รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ค)

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูนมีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง

ที่ตั้งของกองทุน เลขที่ 10 หมู่ 10 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา รหัส 30170 โทรศัพท์ (044) 239926

2. วัตถุประสงค์

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
2. เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
3. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะ และเงินรับฝาก
4. เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรม 4 ประการคือ
  - 1) เป็นคนมีความซื่อสัตย์
  - 2) เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว

3) เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข

4) เป็นคนรู้จักสามัคคี

5. เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรม 4 ประการคือ

1) เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ

2) เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา

3) เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบหน้าที่การงาน

4) เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกๆ คน

3. แหล่งที่มาของกองทุน

1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ

2) เงินกู้ยืม

3) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน

4) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า

5) เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก

6) เงินค่าหุ้น

7) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก

8) เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระติดพันอื่นใด

4. คุณสมบัติของสมาชิก

1) ต้องเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะ 20 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป

2) เป็นผู้ที่พำนัก หรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหลุมปูนเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 6 เดือน

3) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุนและสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน

4) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

5) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

6) อุดหนุน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

- 7) มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น แต่ต้องไม่เกิน 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- 1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- 2) ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 6 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคล และกลุ่มหรือองค์กรชุมชน แล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัคร
- 3) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

- 1) ตาย
- 2) ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- 3) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- 4) ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้ร่วมประชุม
- 5) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด
- 6) จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบ ในใบสมัครสมาชิก
- 7) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
- 8) มีลักษณะหรือคุณสมบัติไม่ตรงตามข้อ 6

(รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ฉ)

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกตามข้อ 18 (3) ที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอ

กู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่ง ไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท

การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

3. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว

ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบ โดยเร็ว

การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ตามวรรคสอง ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณและสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการส่งชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

7. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนต้นเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระบุหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้รายหนึ่งรายใดก็ได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หรือดำเนินการอื่น ๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

8. ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้ นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้ยืมเงินพ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา

สมาชิกซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามวรรคสอง ห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

กรณีกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ มีดังนี้

พิจารณาโครงการที่สมาชิกได้นำมาเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในเรื่องโครงการนั้น ๆ ตามระเบียบข้อบังคับที่ตั้งขึ้น และตามความสำคัญของการใช้วงเงินกู้ และสมาชิกต้องอยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ว่าด้วยบุคคลนั้นมีคุณธรรม 4 ประการหรือไม่

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

1. รูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะ, ได้กล่าวถึง รูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

(รวมบทความทางการประเมินโครงการ, 2544 : 221-234) ดังนี้

ข้อควรคำนึงถึงในการใช้รูปแบบการประเมิน

1. วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือ การให้สารนิเทศเพื่อการตัดสินใจ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ
  2. ชนิดของการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ต้องการออกแบบการประเมินที่แตกต่างกัน และควรใช้รูปแบบการประเมินที่มีประสิทธิผลและเป็นรูปแบบทั่ว ๆ ไป
  3. ในกรณีที่รูปแบบการประเมินมีความแตกต่างกันในด้านเนื้อหา ควรใช้ขั้นตอนของการติดตามผลดังนี้ คือ วิเคราะห์ รวบรวม นำเสนอ
  4. การตัดสินใจประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ ขั้นตอนการวิเคราะห์ ออกแบบเลือก และปฏิบัติ จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยข้อมูลจากการประเมิน ดังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักประเมินและผู้ตัดสินใจ
  5. เพื่อให้จะได้มาซึ่งคำตอบในการตัดสินใจ การออกแบบการประเมินจึงควรคำนึงถึงเกณฑ์ที่มีความตรงภายใน ความตรงภายนอก ความเที่ยง และมีความเป็นปรนัย
  6. การประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นวัฏจักร ต้องใช้กับโครงการที่เป็นระบบ
- ความหมายของการประเมินในทัศนะของสตีฟเฟิลบีม
- สตีฟเฟิลบีม ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่”

รูปแบบของการประเมินแบบ CIPP MODEL

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็น การประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะ การประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรม แผนการประชุมได้ทันทั่วทั้งที่ และมีการ ประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบ

จำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบชีพท์ จึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้ เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมกว้างขวาง

แบบจำลองชีพท์จะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การดูประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

การประเมินด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสภาวะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

วิธีการประเมินสภาวะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

1. Contingency Mode
2. Congruence Mode

Contingency Mode เป็นการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ (Opportunities and pressure outside of the immediate system) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้าง ๆ เช่น การสำรวจงานวิจัยและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง การประเมินค่านิยมของชุมชน ข้อเสนอแนะต่าง ๆ แนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมประชากร ฯลฯ การสำรวจปัญหาเหล่านี้ ทำให้สามารถที่จะคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตซึ่งมีประโยชน์ในการวางแผนโครงการต่อไป

คำถามที่ใช้ในการประเมินสถานะแวดล้อมแบบ Contingency Mode คือ คำถามประเภท

“ถ้า...แล้ว”

1. ถ้าต้องการให้กำลังแรงงานสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแล้ว ควรจะจัดระบบการศึกษาอย่างไร จึงจะตอบสนองความต้องการนี้ได้

2. ถ้ามีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นในเขตนี้แล้ว ระบบการจัดการศึกษาของไทยควรจะเป็นเช่นไร จึงจะสอดคล้องกับอัตราการเพิ่มของประชากร

Congruence เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การประเมินสถานะแวดล้อม จะได้อะไรซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบ เพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริหาร ในทางปฏิบัติสถาบันการศึกษาควรจะได้มีการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อที่จะให้ได้อะไรซึ่งข้อมูลที่เป็น Contingency Mode และ Congruence การกำหนดเป้าหมายและคุณค่าของระบบ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบเพื่อดูว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ต้องใช้วิธีแบบ Congruence แต่ในสภาพของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความต้องการของบุคคลและสถานที่จะเป็นตัวหลักของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น จึงควรใช้วิธีประเมินแบบ Contingency Mode โดยใช้คำถามแบบ “ถ้า...แล้ว” เพื่อตัดสินใจว่าเป้าหมายและนโยบายเดิมนี้ควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ดังนั้น ในการประเมินสถานะแวดล้อมโดยทั่วไป ควรจะใช้การประเมินทั้ง 2 แบบ เพราะ Congruence จะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของวัตถุประสงค์ ในขณะที่ Contingency Mode เป็นไปเพื่อการปรับปรุง

ในการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสถานะแวดล้อมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดทิศทางของหน่วยที่จะประเมิน เพื่อที่จะได้สอดคล้องกับนโยบายและการตัดสินใจในการบริหารของระบบ ดังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักประเมินกับผู้บริหาร นักประเมินจะให้ข้อ

มูลเกี่ยวกับปัญหาการตัดสินใจในปัจจุบัน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ต้องการใช้เพื่อการตัดสินใจในอนาคตให้แก่ผู้บริหาร

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

1. ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
2. ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของ โครงการ
3. การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้

ในการรูปของราคาและกำไรที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษา ผลกำไรอาจจะไม่อยู่ในรูปตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใด วางแผนงานและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่าง ๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยคำถามที่จะใช้มีตั้งแต่ระดับกว้าง ๆ และคำถามเฉพาะ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

2. เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
3. เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มี 3 วิธี คือ

1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้ม

เหลวในโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งต่อไปนี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มบุคลากรและนักศึกษา วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล ความเข้าใจและเห็นพ้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในแผนการนั้น และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแผนการ ความเพียงพอของแหล่งทรัพยากร อุปสรรคอันอาจความสะดวก บุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. เกี่ยวกับการวางโครงการและการตัดสินใจก่อนวางแผน โดยผู้อำนวยการโครงการระหว่างการค้าเงินโครงการนั้น ตัวอย่างการตัดสินใจก่อนวางแผน เช่น ในโครงการพัฒนาแบบสอบ ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องเลือกโรงเรียนอย่างเจาะจง สำหรับเข้าร่วมในการทดลองสร้างข้อกระทงใหม่ ๆ ของแบบสอบ ผู้ตัดสินใจจะสามารถจัดเตรียมวางโครงการล่วงหน้าได้ดีเมื่อมีโรงเรียนมาให้เลือก แต่ตัวเลือกเหล่านี้จะยังไม่มียกกว่าจะมีรายชื่อของโรงเรียนที่จะสอบถามไป เมื่อโรงเรียนได้รับการติดต่อแล้ว จึงจะมีการตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีความเต็มใจเข้าร่วมในการทดลองแบบสอบ ดังนั้น ผู้พัฒนาแบบสอบจึงต้องเลือกโรงเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการตามแบบการสุ่มตัวอย่างมากที่สุด และเขาต้องกำหนดตารางเฉพาะในการบริหารแบบสอบในการทดลองตามรูปแบบของแบบสอบ ดังนั้น ในโครงการส่วนใหญ่สถานการณ์จึงต้องตัดสินใจจึงมีจำนวนมาก และนี่เป็นเครื่องแสดงความที่ชัดเจนถึงความต้องการข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ

3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ ๆ ของโครงร่างโครงการ เป็นต้นว่า มโนทัศน์ที่ต้องการสอน และปริมาณของการอภิปรายที่จะมีในความหมายนี้ เพื่อบรรยายว่า เกิดอะไรขึ้นจริง ๆ สารสนเทศนี้จะให้ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดว่า ทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

1. การจัดหานักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ

3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการ และบุคลากรในโครงการ หรือในแผนงานเอง
4. การปรับปรุงโครงสร้างการประเมินอยู่เสมอ

นักประเมินกระบวนการควรได้ประชุมพบปะกับผู้ตัดสินใจในโครงการเป็นระยะ

แต่ในการประชุมนี้ ผู้อำนวยการอาจจะอภิปรายกับบุคลากรในแผนงานเพื่อชี้ถึงผู้ที่เกี่ยวข้องและผลประโยชน์ของกิจกรรมในอนาคต โดยที่ผู้ประเมินจะยังคงเรียบและฟังเป็นส่วนใหญ่ ผู้ประเมินอาจจะจัดเตรียมสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินการที่ผ่านมาให้พร้อมเพื่อช่วยในการจำแนกประเด็นที่จะกระทำต่อไป หลังจากผู้ตัดสินใจได้แจกแจงประโยชน์และคำถามแล้ว ผู้ประเมินอาจจะให้ข้อมูลอีกครั้งว่า อะไรอยู่ในประเด็นที่เขาถืออยู่ ถึงแม้ว่าจะมีข้อมูลอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ผู้ประเมินก็จะเก็บเอาไว้จนกว่าจะถึงเวลาที่เหมาะสม ระหว่างการประชุมเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการ ผู้ตัดสินใจอาจจะกำหนดเงื่อนไขของประเด็นที่ต้องการข้อมูลย้อนกลับและผู้ประเมินให้สารนิเทศตามกรอบที่ให้ไว้ นั้น หรือผู้ประเมินอาจจะช่วยผู้วางแผนเองในการกำหนดปัญหาที่ต้องการคำตอบในการประชุมเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับครั้งต่อไป ซึ่งผู้ประเมินอาจทำได้โดยการวางแผนรวบรวมข้อมูลย่อ ๆ แทรกในขณะนั้นทันที และชี้แจงให้ผู้ตัดสินใจทราบว่า มันจะช่วยให้สารนิเทศที่เขาต้องการหรือไม่เช่นนั้น นักประเมินอาจจะทำได้มากกว่านั้นกับผู้วางแผนงาน โดยกำหนดปัญหาที่ต้องการคำตอบและข้อมูลที่ต้องการเสียก็ได้

ในการรวบรวมสารสนเทศ นักประเมินกระบวนการต้องใช้วิธีการทั้งที่มีแบบแผน

และไม่มีแบบแผน เช่น การวิเคราะห์ปฏิบัติการ การบันทึกอย่างอิสระภายหลังสิ้นสุดการดำเนินงานแต่ละวัน การสัมภาษณ์ การจัดอันดับ บันทึกกรวยวันของเจ้าของโครงการ วิธีการ Semantic Differential บันทึกการประชุมคณะกรรมการ การปรับปรุงข่ายงานของ PERT นอกจากตัวแปรที่สำคัญตามทฤษฎีแล้ว ผู้ประเมินกระบวนการยังอาจจะค้นหาเหตุ หรือกรณีอื่นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมแต่เป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการ ดังนั้น ผู้ประเมินจึงต้องใช้เครื่องมือใด ๆ เท่าที่จะหาได้ เพื่อสืบสาวไปถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นปัญหาอย่างแท้จริง

คุณค่าของการประเมินกระบวนการ ไม่ได้อยู่ที่ความสัมพันธ์กับการประเมินอื่น ๆ เท่า นั้น แต่อยู่ที่

1. การประเมินกระบวนการขึ้นอยู่กับผลประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อมและการประเมินปัจจัย คือ ถ้าสามารถประเมินสภาวะแวดล้อมและปัจจัยได้ดีมากผู้จัดการโครงการก็มีความมั่นใจมากขึ้นในการเลือกการดำเนินการ และถ้าปรากฏความขัดแย้งน้อยก็ควรมีการประเมิน

กระบวนการมากขึ้น นั่นคือ ถ้าการกำหนดวัตถุประสงค์และการวางโครงการควบคุมหรือ โครงการ นั้นอาจจะเป็นหัวข้อของปัญหาและบางครั้งก็เป็นเหตุแห่งความล้มเหลว ซึ่งการประเมินสถานะ แวดล้อมและปัจจัยจะช่วยชี้ให้เห็นและแก้ปัญหาแล้วตั้งแต่ต้น พอถึงการทำตามกระบวนการจำเป็นที่จะต้องมีข้อมูลย้อนกลับโดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่า ทำอย่างไร โครงการนั้นจึงจะทำหน้าที่ได้ สมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นในกรณีเช่นนี้การประเมินกระบวนการจึงจำเป็นที่สุดที่สามารถกระทำหน้าที่นี้

2. การประเมินกระบวนการมีความสำคัญมากกว่าการประเมินผลผลิตในระยะแรกของการกำหนดแผนงาน แต่แนวโน้มนี้จะกลับกันถ้าโครงสร้างของการพัฒนาแผนงาน อาศัยการสำรวจน้อยลง แต่มีโครงสร้างที่แน่นอนมากขึ้น การประเมินกระบวนการและการประเมินผลผลิตจะขึ้นต่อกันและกัน คือ การประเมินกระบวนการจะเข้าไปมีส่วนในการแปลความสิ่งที่เกิดขึ้นและถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ จะไม่สามารถตกลงใจได้โดยไม่ทราบว่ากระบวนการนั้นให้ผลอย่างไรบ้าง การตัดสินใจออกแบบโครงสร้างใหม่ หรือระเบียบปฏิบัติในกระบวนการใหม่จึงต้องอาศัยสารสนเทศจากการประเมินผลผลิตเข้ามาร่วมด้วย

โดยสรุป ภายใต้การประเมินกระบวนการ สารสนเทศจะถูกวิเคราะห์รวบรวมและนำเสนอเท่าที่ผู้ดำเนินโครงการต้องการสารสนเทศนั้น อาจจะไม่บ่อยทุกวันถ้าจำเป็น เฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะแรกๆ ของโครงการ ทั้งนี้ การประเมินนี้ไม่เพียงแต่ให้สารสนเทศที่ต้องการแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า และการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเท่านั้น แต่ยังต้องบันทึกสารสนเทศของกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการด้วย

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

ระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมถึงต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เหนือในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

เท่าที่ผ่านมา การประเมินมีความหมายเพียงส่วนที่เป็นการประเมินผลผลิตเท่านั้น ถึงแม้ว่า จะมีการประเมินแบบอื่นที่ต่างจากการประเมินผลผลิต แต่การประเมินเหล่านี้ก็ยังคงมีความสัมพันธ์คล้ายคลึงกันมาก

ทั้งการประเมินสถานะแวดล้อมและการประเมินผลผลิต จะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุเป้าหมายได้อย่างไรระบบ โดยที่การประเมินสถานะแวดล้อมจะพิจารณาระบบโดยส่วนรวม และการประเมินผลผลิต พิจารณาความพยายามเปลี่ยนแปลงในระบบ ดังนั้น การประเมินสถานะแวดล้อมจึงแสดงที่สิ่งจำเพาะในรูปที่การประเมินผลผลิตจะนำไปใช้ในภายหลัง

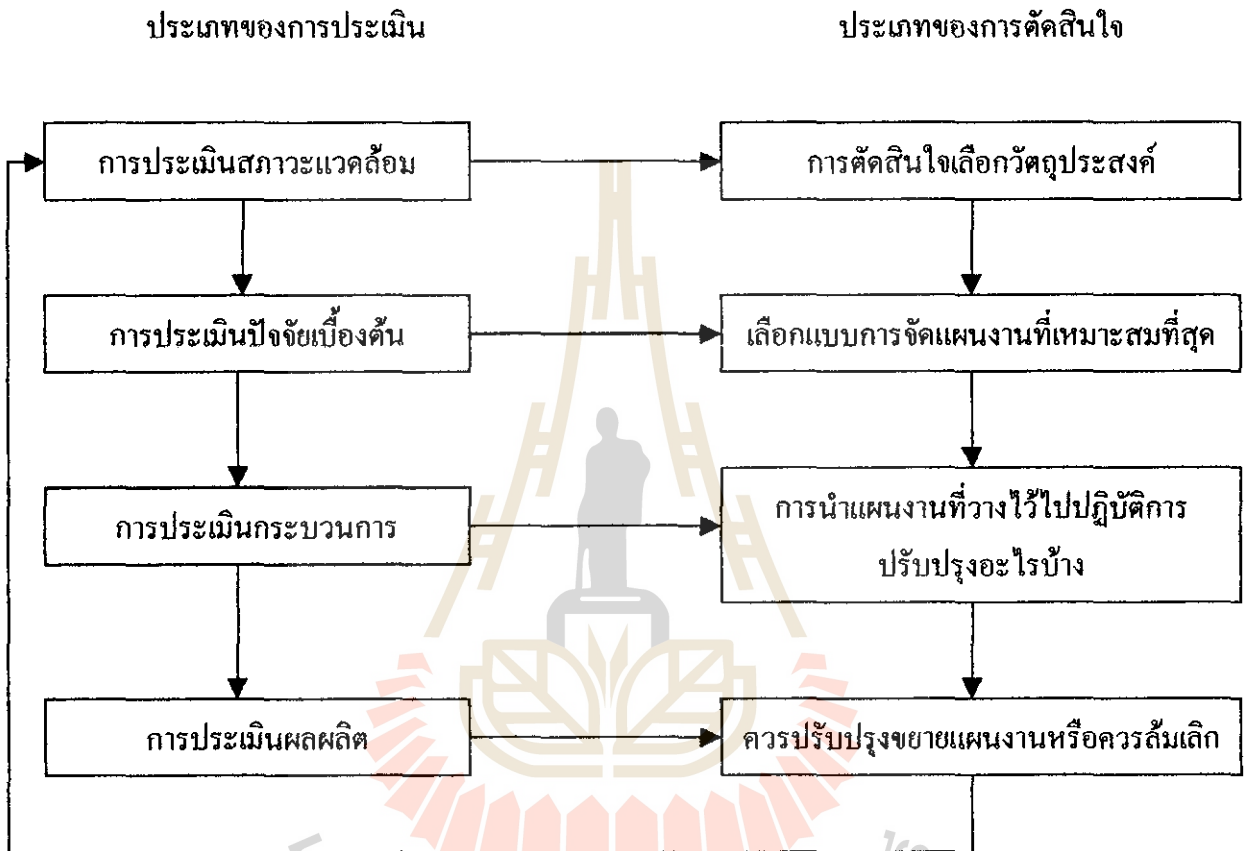
การประเมินปัจจัยและการประเมินผลผลิตสามารถที่จะแยกให้เห็นได้ง่ายสำหรับการประเมินปัจจัยจะเกิดขึ้นก่อนดำเนินการเปลี่ยนแปลง โครงการ และการประเมินผลผลิตจะเกิดขึ้นในระหว่างและหลังโครงการ ในขณะที่การประเมินสถานะแวดล้อมกำหนดสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินผลผลิต การประเมินปัจจัยก็แสดงสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินกระบวนการ

การตัดสินใจโดยใช้การประเมินปัจจัยเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะสำหรับการวางแผนการประเมินผลผลิต ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการประเมินปัจจัย คือ การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่เลือก และแผนการประเมินผลผลิตซึ่งสามารถประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบปฏิบัติได้

การประเมินผลผลิตจะสืบสาวสิ่งที่มีอยู่ว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์ไปแล้วหรือกำลังจะบรรลุ แต่การประเมินกระบวนการจะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่า ระเบียบการนั้นได้รับการกระทำไปตามที่ตั้งไว้หรือไม่ การประเมินทั้ง 2 ชนิด จะให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการควบคุมและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงระเบียบปฏิบัติในกระบวนการ การประเมินกระบวนการทำให้สามารถที่จะลงความเห็นว่า การนำระเบียบปฏิบัติไปทำจริงนั้นตรงหรือไม่กับแบบที่วางไว้ และการประเมินผลผลิตช่วยให้ตกลงใจได้ว่า วัตถุประสงค์นั้นบรรลุหรือไม่ สารนิเทศทั้งสองชนิดร่วมกันจะแสดงให้เห็นอย่างหนักแน่นถึงสาเหตุได้มากกว่าอันใดอันหนึ่งโดยลำพัง ในการตัดสินใจว่าระเบียบปฏิบัติสมควรดำเนินต่อไป โดยมีการแก้ไขหรือว่าจะต้องกลับไปเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ถึงแม้จะเพิ่มหน้าที่ในการควบคุม โครงการเข้ามาด้วย การประเมินทั้งสองก็ยังคงอำนาจความสะดวกและช่วยอธิบายถึงผลที่ได้จากโครงการอยู่

การที่การประเมินผลผลิตรายงานว่า วัตถุประสงค์นั้นมีผลสัมฤทธิ์หรือไม่นั้น การประเมินกระบวนการจะแสดงให้เห็นถึงรากฐานสำหรับการแปลความหมายเหตุผลสำหรับสิ่งที่ได้มานั้น คือ ถ้าไม่ปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ก็จำเป็นจะต้องรู้ว่าระเบียบปฏิบัติที่ตั้งใจไว้นั้นได้ถูกนำไปปฏิบัติจริงหรือไม่ การประเมินกระบวนการจะให้สารนิเทศสำหรับทำความเข้าใจในข้อนี้ และถ้าปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการบรรยายถึงระเบียบปฏิบัติที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้นออกมา

สรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ
 แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองชีพพี
 (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2525)

การนำเอาแบบจำลองชีพพีไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการ 3 ลักษณะ คือ

1. จัดหาโครงการ ศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าจะทำ
2. โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้ลงมือดำเนินการ
3. โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินการอยู่

2. รูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล

แนวคิดและโมเดลซิฟฟ์ในการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stuffleam's CIPP Model)

ในปี ค.ศ. 1971 สตัฟเฟิลบีมและคณะได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่ม ชื่อ “Educational Evaluation and Decision Making” หนังสือเล่มนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการศึกษานานาชาติ เพราะได้ให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผลการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจและทันสมัยด้วย นอกจากนี้ สตัฟเฟิลบีมก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน (ยาวดี รวงชัยกุลวิบูลย์ศิริ, การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ, 2544 : 56 – 62)

สตัฟเฟิลบีมได้ให้นิยามคำว่า “การประเมิน” ไว้ดังนี้

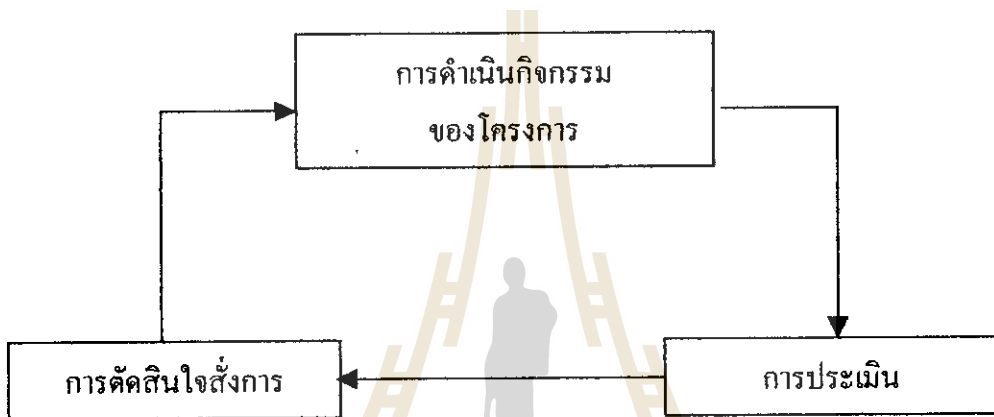
“การประเมิน” คือ กระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่จัดเก็บมาแล้วนั้น มาจัดทำให้เป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการประกอบการตัดสินใจต่อไป

จากนิยามดังกล่าว มีสาระสำคัญที่สามารถขยายความเป็นข้อ ๆ ได้ ดังนี้

1. การประเมินเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือมีความต่อเนื่องกัน ในการดำเนินงานอย่างครบวงจรและย้อนกลับมาสู่รอบใหม่ของวงจรด้วย
2. กระบวนการประเมิน จะต้องมีกระบวนการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
3. กระบวนการประเมิน จะต้องมีกระบวนการรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ระบุหรือบ่งชี้ไว้
4. กระบวนการประเมิน จะต้องมีกระบวนการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาแล้วนั้นมาจัดทำให้เป็นสารสนเทศ
5. สารสนเทศที่ได้มานั้น จะต้องมี ความหมายและมีประโยชน์
6. สารสนเทศดังกล่าว จะต้องได้รับการนำไปเสนอเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่หรือแนวทางดำเนินการใด ๆ ต่อไป

แนวคิดของสตีฟเฟิลบีมมีลักษณะที่จะแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหา และนำผลการประเมินที่ได้ นั้นไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องตามควรแก่กรณี

ทั้งนี้ ในส่วนที่เป็นรายละเอียดของการประเมินตามนิยามของสตีฟเฟิลบีมนั้น สามารถถ่ายทอดออกเป็นโมเดลพื้นฐานได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3 โมเดลพื้นฐานของสตีฟเฟิลบีม

การประเมินตามโมเดลของสตีฟเฟิลบีมนั้น สามารถสรุปการประเมินเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. กำหนด หรือระบุและบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
2. จัดเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิเคราะห์และจัดสารสนเทศ เพื่อนำเสนอฝ่ายบริหาร

ประเภทของการประเมิน

สตีฟเฟิลบีมและคณะ ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C)

เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือดำเนินการโครงการใด ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมทั้งเพื่อพิจารณาความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการดังกล่าว การชี้ประเด็นปัญหา ตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายของโครงการ

2. การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation : I)

เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเทคโนโลยีและแผนของการดำเนินงาน

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P)

ส่วนนี้เป็นการประเมินเพื่อ

- 3.1 หาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ เพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้น ๆ
- 3.2 หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อการพัฒนางานต่างๆ
- 3.3 บันทึกภาวะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P)

เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

การจัดประเภทของการประเมินดังกล่าว แสดงถึงการประเมินที่พยายามให้ครอบคลุมกระบวนการทำงานในทุก ๆ ขั้นตอน ตามแนวคิดที่รู้จักกันดีในนามว่า “CIPP”

สิ่งที่ควบคู่กับการประเมินทั้ง 4 ประเภทข้างต้น ได้แก่ การตัดสินใจ เพื่อดำเนินการใด ๆ ซึ่งสามารถจะแบ่งออกได้อีก 4 ประเภทเช่นกัน คือ

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน

เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินสถานะแวดล้อม มีบทบาทสำคัญคือ การ

กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ

เป็นการตัดสินใจเพื่ออาศัยการประเมินตัวป้อน มีบทบาทสำคัญคือ การกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ

เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินกระบวนการ มีบทบาทสำคัญ คือ ควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และเพื่อปรับปรุงแก้ไขแนวทางการทำงานให้ได้ผลดีที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อการทบทวนโครงการ

เป็นการตัดสินใจที่อาศัยผลจากการประเมินที่เกิดขึ้น มีบทบาทหลักคือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการยุติ ถัดเลิก หรือขยายโครงการในช่วงเวลาต่อไป

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การศึกษาและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านในครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการประเมินโครงการทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้คือ วิธีการประเมินโครงการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

ผู้ศึกษาได้นำวิธีการประเมินแบบซิปปโมเดล (CIPP MODEL) มาใช้ในการประเมินเชิงระบบ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation)

เป็นการประเมินสถานะทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านนั้น เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ อากาศ

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้และหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ผู้ศึกษาได้แบ่งองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของซัพพลายเชน ซึ่งสามารถแบ่งระบบได้เป็น 2 หน่วยระบบ ดังนี้ คือ

1. หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่

- นโยบายของรัฐบาล
- เงิน 1 ล้านบาท
- คณะกรรมการหมู่บ้าน
- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- ผู้สมัครขอกู้
- นักศึกษาบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน
- ทุนสะสมของหมู่บ้าน

2. กระบวนการ (Process) ได้แก่

- การคัดเลือกผู้กู้
- การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- การรับชำระหนี้
- การทำบัญชี
- การช่วยเหลือตลาด
- บทบาทหน้าที่ของนักศึกษابัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน

3. ผลผลิต (Output) ได้แก่

- จำนวนผู้ได้กู้
- ยอดเงินให้กู้
- กองทุนสะสม
- ชื่อเสียงของชุมชน
- นักศึกษابัณฑิตกองทุนหมู่บ้านผ่านงาน

2. หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่

- เงินที่กู้มาได้
- เงินอื่นๆ เช่น เงินทุนสะสมของหมู่บ้าน เงินบริจาค
- สถานที่และวัสดุคิบ
- เทคนิควิธีการทำงาน
- กำลังคนที่ทำงาน
- นักศึกษาบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านผ่านงาน

2. กระบวนการ (Process) ได้แก่

- การทำกิจการดูวิถี
- การหาตลาดที่ดี
- การหาวัสดุคิบที่ดี
- การทำบัญชีที่ดี
- การวิเคราะห์ประเมินโครงการที่ดี
- บทบาทหน้าที่ของนักศึกษาบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน

3. ผลผลิต (Output) ได้แก่

- รายได้เป็นเงิน
- ผลเป็นสิ่งของ
- ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี
- ผลเป็นความพอใจ
- นักศึกษาบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านได้เรียนรู้วิธีการประกอบธุรกิจ

องค์ประกอบภายนอกของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของซัพพลายเชน คือ บริบทของหน่วยระบบ ได้แก่

- กองทุนหมู่บ้านเป็นนโยบายของรัฐบาล
- สภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ดิน อากาศ
- สภาวะเศรษฐกิจ
- สภาวะสังคม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง สมาชิกทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการที่ผู้ศึกษาจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) หมายถึง สมาชิกบางส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

1) การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เป็นวิธีการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเพื่อทราบว่าสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการจัดสรรเงินกู้แล้วได้นำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และจะได้ทราบว่ากองทุนหมู่บ้านหลุมปูนได้ปฏิบัติตามเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติจริงหรือไม่

กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ในหมู่บ้านหลุมปูนมีจำนวนครัวเรือนอยู่ 38 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 163 คน มีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ที่จำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	10	คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	120	คน
2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	76	คน
2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	44	คน
3. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	29	คน

4. ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ จำนวน 4 คน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร หมายถึง เป็นประเด็นที่เมื่อเก็บข้อมูลจะได้ค่าที่แปรไปสำหรับผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายในกลุ่มประชากรนั้น ๆ

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ถูกผู้เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปรที่ศึกษา

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. ความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท
7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพป่า และสภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นหรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
2. สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน
3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน
4. ด้านวัฒนธรรมของหมู่บ้าน
5. การมีหนี้สินของชาวบ้าน
6. ฐานะทางการเงินของชาวบ้าน
7. การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
8. การเช่าที่ดินทำกินของชาวบ้าน
9. ทักษะชีวิตเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดการประเมิน โครงการ โดยภาพรวมและตัวแปรที่ศึกษา

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบ ประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัด เพื่อที่จะประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งได้ระบุนายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้
ประกอบไปด้วยตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	การเก็บข้อมูล
1. มีแหล่งน้ำที่สามารถใช้ได้ตลอดทั้งปี 2. มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง 3. สภาพของดินในการเพาะปลูกพืช 4. ป่าไม้ในปัจจุบันมีสภาพเป็นอย่างไร 5. ศิลปวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น	1. ใช้แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (แบบ บร. 1)	1. จากการสัมภาษณ์ สังเกตชาวบ้าน และศึกษาจากเอกสารภายในหมู่บ้าน

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	การเก็บข้อมูล
1. นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น 2. จำนวนเงิน 1 ล้านบาท 3. คณะกรรมการหมู่บ้าน 4. สมาชิกผู้กู้ 5. นักศึกษาบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน 6. กลุ่มองค์กรภายในชุมชน	1. ใช้แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน (แบบ บร. 3) 2. ใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (แบบ บร. 9)	1. ศึกษาจากเอกสารโครงการกองทุนหมู่บ้าน 2. การสัมภาษณ์กรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และประชาชนในหมู่บ้าน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	การเก็บข้อมูล
1. การคัดเลือกผู้กู้ 2. การแนะนำวิธีทำธุรกิจ 3. การรับชำระหนี้ 4. การทำบัญชี 5. การช่วยหาตลาด 6. บทบาทของนักศึกษากองทุนหมู่บ้าน	1. ใช้แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน (แบบ บร. 5) 2. ใช้แบบรายงานการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน (แบบ บร. 6) 3. ใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (แบบ บร. 9) 4. ใช้แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (แบบ บร. 10) 5. ใช้แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (แบบ บร. 11)	1. โดยการสังเกตและสัมภาษณ์ชาวบ้านทั้งที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 2. ศึกษาจากระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ 3. สังเกตการประชุมพิจารณาอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 4. ศึกษาจากเอกสารบัญชีและสังเกตการทำบัญชีของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฝ่ายบัญชี 5. โดยการสัมภาษณ์ สังเกต และจดบันทึกโดยละเอียดเป็นรายกรณีของสมาชิกผู้กู้ เช่น จำนวนเงินที่ลงทุนคงที่ ทุนผันแปร การผลิต การตลาด การแก้ปัญหา ต้นทุนกำไร 6. สนับสนุนการตั้งกลุ่มอาชีพ และเปิดวงเสวนาพูดคุยแลกเปลี่ยนบทเรียนประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ระดับหมู่บ้านและระดับตำบล

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	การเก็บข้อมูล
1. จำนวนผู้กู้	1. ใช้แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (แบบ บร. 4)	1. ศึกษาจากเอกสารกองทุนหมู่บ้าน เป็นรายเดือน อีกทั้งการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุน
2. ยอดเงินให้กู้	2. ใช้แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (แบบ บร. 2)	2. โดยการสัมภาษณ์ บันทึก และการสังเกต
3. กองทุนสะสม	3. ใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (แบบ บร. 9)	3. โดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านจำนวน ร้อยละ 100 ของครัวเรือนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน
4. ชื่อเสียงของชุมชน		4. สรุปผลจากการเก็บข้อมูล โดยแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ นำไปเปรียบเทียบกับ การเก็บข้อมูลในครั้งแรก ว่ากองทุนก้าวหน้าหรือไม่
5. จำนวนผู้ที่กู้ได้		
6. การขยายกิจการของผู้กู้		
7. การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น		
8. กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง		
9. ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด		
10. ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้		
11. ท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานกองทุน		

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบที่ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B (Context Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
  - 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดชนิดเดียวกับหน่วยระบบ A
  - 1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดชนิดเดียวกับหน่วยระบบ A
  - 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
2. ทรัพย์สินของผู้กู้และครอบครัว
3. หนี้สินธนาคารของผู้กู้
4. หนี้สินนายทุนนอกระบบของผู้กู้
5. อาชีพหลักของผู้กู้
6. รายได้ของครอบครัว
7. ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
8. ลักษณะนิสัยของผู้กู้

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	การเก็บข้อมูล
<ol style="list-style-type: none"> 1. เงินที่กู้มาได้ 2. เงินอื่นๆ เช่น เงินบริจาค 3. สถานที่และวัสดุคิบ 4. เทคนิควิธีการทำงาน 5. กำลังแรงงาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จากการสัมภาษณ์ตามแบบบันทึกการสัมภาษณ์ (แบบ บร. 9) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. โดยการสัมภาษณ์แล้วจดบันทึก 2. โดยการสังเกตชาวบ้าน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	การเก็บข้อมูล
<ol style="list-style-type: none"> 1. การทำกิจการดูวิธี 2. การหาตลาดที่ดี 3. การหาวัสดุคิบที่ดี 4. การทำบัญชี 5. การวิเคราะห์ประเมินโครงการ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการเศรษฐกิจชุมชน 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ (แบบ บร. 8) 2. ใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (แบบ บร. 9) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ 2. โดยการสังเกตชาวบ้าน

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัด	เครื่องมือ	การเก็บข้อมูล
1. รายได้เป็นตัวเงิน	1. ใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (แบบ บร. 9)	1. โดยการสัมภาษณ์ และการบันทึก
2. ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ		
3. ผู้กู้ได้ขยายกิจการ	2. ใช้แบบสรุปบทเรียนชุมชน หมู่บ้าน (แบบ บร. 10)	2. โดยการสังเกตชาวบ้าน
4. ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยวิธีที่ดีขึ้น		
5. ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง		
6. ผู้กู้มีความเข้มแข็งในกิจการของตนเอง		
7. การกลับคืนถิ่นของประชาชน		

กล่าวโดยสรุป ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมิน ทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A จะประสบความสำเร็จหรือไม่ จะต้องขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้ประสบความสำเร็จ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ในผลผลิตของหน่วยระบบ A ถ้าออกไปสู่คนดี มีความรับผิดชอบ ได้นำเงินไปประกอบกิจการจริง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ขอกู้ หน่วยระบบ B ก็จะประสบความสำเร็จตามไปด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูล สำหรับแต่ละตัวชี้วัดขึ้นอยู่กับลักษณะและธรรมชาติของตัวชี้วัดนั้น ๆ ทั้งตัวชี้วัดของหน่วยระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

วิธีการที่ใช้เก็บข้อมูลและการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ประกอบด้วยหลายวิธี ได้แก่

1. การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามตามแบบรายงาน บร. 1 – 12
2. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

3. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ชนิดเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านในครั้งนี้อยู่ ประกอบไปด้วย เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ที่ผู้ศึกษานำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการ ศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้าน อาจแบ่งออกได้เป็น ดังนี้

1. การสังเกต (Observation)

เป็นเครื่องมือศึกษาที่จะต้องใช้ตัวบุคคล ซึ่งในที่นี้ คือ ตัวเอง ผู้ศึกษาเองมาทำหน้าที่ในการวัด โดยใช้หู และตา เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตาม ฝ่าสังเกตพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้ไว้ป้องกันการลืมสิ่งที่ได้จากการสังเกต ผู้สังเกตหรือผู้ศึกษาต้องไม่ลืมว่าพฤติกรรมที่แสดงออกที่สังเกตนั้นจะต้องเป็นพฤติกรรมที่ผู้ศึกษาต้องการศึกษา

การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต ผู้ศึกษาต้องมีการวางแผนล่วงหน้า หรือควรมีการฝึกซ้อม การสังเกตซ้ำหลาย ๆ ครั้ง และควรมีแบบประกอบในการสังเกต และต้องไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ว่า มีผู้กำลังเฝ้ามองอยู่ เพื่อไม่ให้เกิดการสังเกตนั้นออกนอกประเด็นที่ต้องการศึกษา ควรใช้เวลาในการสังเกตช่วงนั้น ๆ ไม่ควรให้นานเกินไปและควรมีผู้ร่วมสังเกตอย่างน้อย 2 คน สังเกตพฤติกรรมในเรื่องเดียวกัน

ข้อจำกัดของการสังเกต คือ ผู้สังเกตจะไม่สามารถทำการเก็บข้อมูลที่ต้องการได้ ถ้าเหตุการณ์ที่ผู้สังเกตต้องการ ไม่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ทำการเก็บข้อมูล

2. การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นการเก็บข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะผู้ให้ข้อมูลสามารถให้ข้อมูลได้โดยตรงตามข้อคำถามที่ผู้ศึกษาต้องการทราบ ตัวอย่างของคำถามที่ผู้ศึกษาสามารถนำไปใช้ในการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เช่น คำถามจาก บร. 1 ถึง 12 ที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลจากชุมชนหมู่บ้าน สำหรับโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยคำถามเหล่านั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับชุมชนหมู่บ้าน หรือแม้กระทั่งข้อมูลระดับบุคคล

3. แบบสอบถาม (Questionnaire)

เป็นเครื่องมือศึกษาที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการเก็บข้อมูล อาจเป็นแบบให้เขียนตอบ กรอกข้อความสั้น ๆ เช่น แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร. 1) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของชุมชน (บร. 2) และ แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร. 4)

ส่วนประกอบของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการศึกษานั้นจะมีลักษณะการเก็บข้อมูลอยู่ 2 ตอน คือ ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตามแบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร. 11) และข้อคำถามที่เป็นความคิดเห็น ตามแบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร. 3) และ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร. 9) ที่ต้องการถามเป็นการเก็บข้อมูลที่เป็นเรื่องของความคิดเห็นของผู้ตอบ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) แบบรายงาน บร. 1 คือ แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- 2) แบบรายงาน บร. 2 คือ แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- 3) แบบรายงาน บร. 3 คือ แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) แบบรายงาน บร. 4 คือ แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- 5) แบบรายงาน บร. 5 คือ แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 6) แบบรายงาน บร. 6 คือ แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 7) แบบรายงาน บร. 7 คือ แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน
- 8) แบบรายงาน บร. 8 คือ โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิต

กัณฑ์

- 9) แบบรายงาน บร. 9 คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- 10) แบบรายงาน บร. 10 คือ แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- 11) แบบรายงาน บร. 11 คือ แบบศึกษาเจาะลึกรายการณี
- 12) แบบรายงาน บร. 12 คือ การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1. ขอเอกสารที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านจากสำนักงานพัฒนาการอำเภอสูงเนิน ข้อมูลที่ได้ เช่น ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) และการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและอำเภอ และคู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้นำในชุมชนและชาวบ้านหลุมปูน ทั้งผู้ที่เป็นสมาชิกกองทุนและไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้
3. ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ หลังจากที่ได้รับจัดสรรเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ว่าได้นำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ขอกู้ไปหรือไม่
4. นำแบบสอบถามไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างภายในหมู่บ้าน และทำการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (แบบ บร. 2) เช่น กลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มที่ไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน และรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (แบบ บร. 4) โดยที่กลุ่มเป้าหมายมีจำนวนร้อยละ 100 ของจำนวนครัวเรือนที่มีอยู่ภายในชุมชน ถ้าข้อมูลไม่ละเอียดก็ทำการเก็บข้อมูลใหม่เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น
5. นำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์โครงการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูนว่าจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่ เช่น เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบมีอะไรบ้าง ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชน

และเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะคติของประชาชนภายในหมู่บ้านหลุมปูน เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านหลุมปูนจะสามารถยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคตหรือไม่

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 วิธี คือ

6.1 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวมได้ที่เป็นกระบวนการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น เจตคติ ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ข้อมูลประเภทนี้ ได้แก่ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากที่มีกองทุนหมู่บ้านเข้ามาในชุมชน ทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน ความสนใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชน และทัศนคติของชาวบ้านว่าหมู่บ้านชุมชนที่เข้มแข็งควรมีลักษณะอย่างไร

6.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

สถิติ หมายถึง ศาสตร์หรือวิชาที่ว่าด้วยหลักการและวิธีการทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูล หรือการนำเสนอข้อมูล และการแปลความหมายข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวมได้เป็นตัวเลข เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติได้หลายวิธี เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ฐานนิยม มัธยฐาน และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแหล่งข้อมูลได้มาจาก รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน และจำนวนสมาชิกที่ไม่ได้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

สำหรับข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนได้ใช้สถิติ (แบบ บร.2) ดังต่อไปนี้

1. การแจกแจงความถี่ (Frequency)

เป็นค่าสถิติที่แสดงจำนวนในลักษณะของความถี่ของข้อมูลที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับอย่างง่าย ๆ

2. ค่าร้อยละ (Percentage)

เป็นค่าสถิติพื้นฐานที่นำมาเปรียบเทียบกัน ที่แสดงว่ากลุ่มเป้าหมายคิดเป็นเท่าไร โดยอาศัยฐานข้อมูลที่มีฐานเท่ากับ 100 หน่วย มีสูตรการคิด ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad \text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มเป้าหมาย}}{\text{จำนวนข้อมูลทั้งหมด}} \times 100$$

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของกองทุนหมู่บ้านหลุมปุณ หมู่ที่ 10 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ชิพป์โมเดล (CIPP Model) เป็นการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการ ซึ่งมีทั้งหมดดังนี้ ผลการประเมินบริบทชุมชน ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม ผลการทดลองวิธีการใหม่ ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ศึกษาก็จะนำเสนอข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงเท่านั้น

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จึงทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไม่มีการเจริญเติบโต ทำให้เกิดปัญหาความยากจนภายในประเทศ เพราะคนไม่มีงานทำ ขาดปัจจัยในการดำรงชีวิต กลายเป็นประเทศที่ยากจน ซึ่งรัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจกันอยู่ ด้วยความหวังว่าจะฟื้นจากวิกฤตนี้ แต่การแก้ไขกลับไม่ทันสิ่งที่เกิดขึ้น ถ้าเอาสิ่งที่ยากมาได้ไม่พอกับที่จะต้องนำไป ถึงตอนนี้ความยากจนก็ได้เป็นปัญหาที่สำคัญของการพัฒนาประเทศไปแล้ว

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ด้วยความห่วงใยและเข้าใจในปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่ได้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือ SMEs ประกอบด้วยกิจการทั้งภาคการผลิต การค้า และการบริการ ซึ่งเป็นกลุ่มธุรกิจส่วนใหญ่ทั่วภูมิภาค ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลจึงได้มีนโยบายเร่งดำเนินการให้ความช่วยเหลือหลายประการ

SMEs มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ คือ ช่วยการสร้างงาน สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างเงินตราต่างประเทศ ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์ ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

1.1.3 ภาวะการค้าของประเทศ

เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จึงส่งผลให้ภาคการส่งออกสินค้าของประเทศลดต่ำลง มีการแข่งขันกันมากขึ้นในตลาดโลก และมีมาตรการกีดกันทางการค้าของต่างประเทศที่ควบคุมสินค้า จึงทำให้ประเทศไทยส่งสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศได้ลดน้อยลง

การขาดดุลการชำระเงินและการลดลงของทุนสำรองระหว่างประเทศ น่าจะทำให้ค่าของเงินบาทมีความผันผวนมากขึ้น โดยอาจจะเป็นไปได้ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ทั้งนี้คาดว่าโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทจะมีค่าเท่ากับ 43.50 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งอาจมีความผันผวนเป็นบางช่วงตามปัจจัยที่จะมากระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ ความเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงของการผันผวนดังกล่าว ค่าเงินบาทอาจจะไม่ไหวราคา 44 หรือ 45 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐก็เป็นได้ แต่อย่างไรก็ตามคาดว่า

ธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้ค่าเงินบาทมีความผันผวนมากขึ้น จนทำให้มีผลกระทบต่อการส่งออกโดยรวมของประเทศไทย

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน

สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันได้ถูกทำลายลงไปมาก เนื่องมาจากคนตัดไม้ทำลายป่ากันมากขึ้น สาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายสูญเสียได้ 3 ทาง คือ มนุษย์ สัตว์และโรคต่าง ๆ และปรากฏการณ์ธรรมชาติ ซึ่งการสูญเสียวงทรัพยากรธรรมชาติเนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้ การเพิ่มของประชากร ความต้องการบริโภคทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น การนำทรัพยากรมาใช้เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต ปัจจัยการผลิตซึ่งนำไปสู่ความสะดวกสบายของมนุษย์ ทำให้มนุษย์พยายามแสวงหาทรัพยากรมาใช้ทุกวิถีทาง การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ มีการบริโภคทรัพยากรจนเกินความจำเป็น ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้วิธีการนำทรัพยากรมาใช้ได้ง่ายขึ้นและมากขึ้น การนำเทคโนโลยีมาใช้ นับว่าเป็นผลดีทางเศรษฐกิจแต่ส่งผลเสียต่อการคงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การสร้างถนน อ่างเก็บน้ำ เขื่อน นับว่าเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้ทรัพยากรหลัก เช่น ป่าไม้ถูกทำลาย ทรัพยากรดิน น้ำ สัตว์ป่า ก็พลอยได้รับผลกระทบตามไปด้วย ทำให้มนุษย์ทำลายป่าได้ง่ายกว่าเดิม เนื่องจากไปมาสะดวก การทำลายป่าจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อป่าหมดไป ถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าก็ถูกทำลายลง ไปด้วย

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ประชาชนมีความเดือดร้อนจากการเป็นหนี้สินกันมาก เพราะสามารถกู้ได้ง่าย ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน การกู้เงินจากนายทุนมีดอกเบี้ยสูง ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงเป็นหนี้กันอยู่มาก ภาวะหนี้สินในประเทศ คือ ปัญหา NPL (non-performing loan) ซึ่งหมายถึงหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หนี้ประเภทนี้มาจากภาคธุรกิจอุตสาหกรรม การค้า และการบริโภคเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันมียอดอยู่ที่ประมาณ 5 แสนล้านบาทเศษ ซึ่งหนี้จำนวนสูงราว 1 ใน 4 ของ GDP นี้เองที่สถาบันการเงินเอกชนประเมินว่าเป็นตัวจุดรั้งการขยายตัวของเศรษฐกิจส่วนรวมทั้ง ๆ ที่หนี้จำนวนมหาศาลเหล่านี้ ล้วนเกิดมาจากความผิดพลาดในการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินทั้งสิ้น ซึ่งภาระหนี้ควรตกแก่ภาคธุรกิจ ไม่ใช่ผลัดมาเป็นหนี้ของกองทุนฟื้นฟูมากมายดังเช่นที่เป็นอยู่

อย่างไรก็ตามนอกจากรัฐบาลไม่ควรจะผลักภาระให้แก่เกษตรกรผู้ยากจนในชนบท ควรหาทางปลดหนี้ให้เกษตรกรอีกด้วย เพื่อที่ว่าเกษตรกรจะได้ไม่ลำบากไปมากกว่านี้ รัฐบาลจะต้องหามาตรการที่เหมาะสมและได้ผลมาช่วยเกษตรกร นอกจากส่งเสริมทางด้านอาชีพ

เตรียมแล้ว รัฐยังคงจะพิจารณาปลดหนี้หรือพักชำระหนี้ให้ด้วย ซึ่งการแบ่งเบาหนี้สินให้แก่เกษตรกรนี้ แม้ว่าจะเป็นภาระที่หนัก แต่ผลประโยชน์ที่ได้ก็จะตกแก่คนไทยทุกคน

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ชาวบ้านเกิดความขัดแย้งกันในด้านความคิดเห็นและผลประโยชน์ทำให้ขาดความสามัคคีกันในหมู่คณะ เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก ชาวบ้านไม่สนใจและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมบ่อยลง การที่มีผู้นำแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว จึงทำให้สังคมอ่อนแอ และขาดความเป็นประชาสังคม เศรษฐกิจก็จะไม่ดี การเมืองก็จะไม่ดีตามไปด้วย

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมการใช้สินค้าที่มีชื่อจากต่างประเทศ ค่านิยมในการแต่งตัวเลียนแบบชาวต่างประเทศ หลงใหลวัฒนธรรมประเพณีไทยอันดีงาม มีการใช้ชีวิตที่อิสระตามแบบชาวต่างประเทศ ซึ่งขัดกับวัฒนธรรมไทย และการซื้อสินค้าจากต่างประเทศมาฝากญาติพี่น้อง

จากการประเมินบริบทประเทศ ซึ่งมีผลที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวม เช่น ความยากจนของประเทศ นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ที่เกิดขึ้นมีผลกระทบถึงระดับหมู่บ้าน (หลุมปูน) ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ ก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานยังต่างถิ่น ซึ่งเป็นแรงงานที่ขาดคุณภาพ แล้วเกิดปัญหาการเลิกจ้างตามมาภายหลัง ทำให้ต้องอพยพย้ายถิ่นกลับมาท้องถิ่นเดิมของตนเอง และเกิดการว่างงานขึ้น จึงทำให้ต้องมีการประกอบอาชีพใหม่

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

เมื่อประมาณ 100 ปี ที่ผ่านมามีคนสมัยก่อนที่มาจาก อ.สูงเนิน มาขุดหลุมเพื่อหาปูนที่นำมาเคี้ยวหมาก ซึ่งอยู่บริเวณพื้นที่บ้านหลุมปูนในปัจจุบัน เพื่อมาเอาหินปูนที่อยู่ในหลุมนั้น แล้วเลือกเอาหินขนาดเท่ากำปั้น นำเอาหินก้อนนั้นไปเผา เพื่อให้ได้ปูนนำมาเคี้ยวหมาก ไม้ผืนที่นำมาเผาต้องเป็นไม้หวกเท่านั้น หินปูนถึงจะเปื่อย แล้วนำหินปูนที่เผาไปแช่ไว้ในน้ำประมาณ 1 คืน ปูนถึงจะตกตะกอนออกจากหิน ห้ามให้ปูนถูกอากาศ มิฉะนั้นจะนำปูนมาเคี้ยวหมากไม่ได้ หลุมที่ขุดจะมีขนาด ประมาณ 50 ถึง 60 เซนติเมตร ขุดลึกลงไป ประมาณ 70 เซนติเมตร ถึงจะพบหินปูน ลักษณะพื้นผิวดินที่สามารถขุดพบเจอหินปูนต้องมีหน้าดินกลบอยู่ประมาณ 10 เซนติเมตร ถ้าขุดลงไปลึกมากกว่านี้ก็จะไม่ใช่หินปูนที่นำมาเคี้ยวหมากได้ แต่ถ้าลักษณะพื้นผิวดินบริเวณนั้นมีก้อนหินโผล่ขึ้นมาเหนือชั้นดินเดิม ชาวบ้านก็จะไม่ขุด เพราะไม่ใช่

หินปูนที่นำมาเคี้ยวมากได้ นำปูนที่ได้มาหมักกับเปลือกแสนคำ แล้วนำมาบรรจุหรือหมักไว้ในไห ก็จะทำให้ปูนมีสีแดงเหมือนปูนที่ชาวบ้านนำมาเคี้ยวมาก แต่ในปัจจุบันนี้ไม่มีหลุมปูนที่คนสมัยก่อนมาขุดหาปูนกันแล้ว เพราะว่าได้มีการไถกลบหน้าดินบริเวณนั้นเป็นพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด จึงทำให้หลุมที่ขุดหาปูนหมดไปตามกาลเวลา

การตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านหลุมปูน

เป็นการตั้งถิ่นฐานในลักษณะกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง ซึ่งมีการกระจายอยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กับคนในหมู่บ้านใกล้เคียง โดยมีเส้นทางคมนาคมติดต่อที่สะดวกสบายกว่าเมื่อก่อน แต่มีบางช่วงที่ไม่สะดวกเท่าที่ควร เพราะยังเป็นถนนลูกรังอยู่

คนกลุ่มแรกที่มาตั้งหมู่บ้านหลุมปูน ได้อพยพมาจากบ้านเหมือดแอ่ ต.เสมา อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา เนื่องมาจากได้อพยพมาอยู่ใกล้กับแหล่งที่ดินทำกิน ที่ดินทำการเกษตรของตนเอง เช่น ทำนา ทำไร่ข้าวโพด ปลูกมันสำปะหลัง และอ้อย โดยจะกระจุกตัวอยู่ในหมู่บ้านเป็นส่วนมาก และบางส่วนได้ขยายตัวออกไปปลูกบ้านเรือนใกล้กับที่ดินทำกินของตนเอง เพื่อเป็นการสะดวกในการดูแลรักษาพืชไร่ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก

การประกอบอาชีพของชาวบ้านนั้นมีดังนี้ คือ การเกษตรกรรม เช่น ทำนา ปลูกพืช ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น การทำน้ำพริก การทำไวน์ผลไม้ การทำปลา ร้า การทำน้ำปลา เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนอาหารหรือเพื่อค้าขาย

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ลักษณะประชากร การถือครองที่ดิน การศึกษา สัตว์เลี้ยง และแหล่งน้ำ
บ้านหลุมปูนหมู่ที่ 10 มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 38 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 163 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีจำนวนมากถึง 85 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.15 ของประชากรทั้งหมด กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม มีจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 47.85 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ช่วงอายุระหว่าง 12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 11.04 และช่วงอายุระหว่าง 50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 11.04 ของประชากรทั้งหมด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามเพศและตามช่วงอายุต่าง ๆ ของบ้านหลุม
ปูน หมู่ที่ 10 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2545

ลักษณะประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	85	52.15
- หญิง	78	47.85
รวม	163	100.00
อายุ		
1 วัน - 3 ปีเต็ม	5	3.07
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	7	4.30
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	18	11.04
14 ปี 1 วัน - 15 ปีเต็ม	11	6.75
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	12	7.36
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	78	47.85
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	18	11.04
60 ปี 1 วันขึ้นไป	14	8.59
รวม	163	100.00

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของการประกอบอาชีพของประชากรบ้านหลุมปูน
หมู่ที่ 10 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2545

อาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ทำนา	32	84.21
ค้าขาย	3	7.89
ทำสวน	2	5.26
รับราชการ	-	-
รับจ้าง	1	2.63
ประมง	-	-
อื่น ๆ	-	-
รวม	38	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนามากที่สุดจำนวน 32 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 84.21 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน รองลงมาได้แก่ อาชีพค้าขาย จำนวน 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.89 ของครัวเรือนทั้งหมด ผลจากการสอบถามประชากรพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก หลังว่างจากการทำนาในแต่ละช่วงการเพาะปลูก ประชากรจะไปรับจ้างรายวัน เช่น ทำรูน้ำมันสำปะหลัง ทำรูนสวนต่าง ๆ หรือขุดมันสำปะหลัง เป็นต้น เป็นรายได้เสริมเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนก่อนที่จะถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลการเกษตรของตนเอง ส่วนบางครัวเรือนก็ไปขายแรงงานยังท้องถิ่นอื่น ๆ ในหมู่บ้าน ไม่มีอาชีพรับราชการ เนื่องจากประชากรมีทุนการศึกษาให้บุตรหลานน้อย ประกอบกับอัตราการสอบแข่งขันคัดเลือกยังอยู่ในระดับที่สูง จึงทำให้สอบบรรจุได้ยาก

ตารางที่ 3 การถือครองที่ดินของประชากรของบ้านหลุมปูน หมู่ที่ 10 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2545

พื้นที่ถือครอง (ไร่)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวน 1 – 5 ไร่	5	13.16
6 – 10 ไร่	6	15.79
11 – 20 ไร่	10	26.32
21 – 50 ไร่	14	36.84
50 ไร่ขึ้นไป	3	7.89
รวม	38	100.00

สำหรับการถือครองที่ดินนั้น จากตารางที่ 3 จะเห็นว่า ประชากรมีการถือครองที่ดินจำนวน 21 - 50 ไร่ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ จำนวน 11 - 20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 36.84 และ 26.32 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของสมาชิกที่ไปศึกษานอกหมู่บ้านหลุมปูน ในปี พ.ศ. 2545

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชั้นประถมศึกษา	11	45.83
ชั้นมัธยมศึกษา	8	33.33
นักศึกษาผู้ใหญ่	3	12.50
สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษา	2	8.33
รวม	24	100.00

ส่วนจำนวนสมาชิกในบ้านหลุมปูนหมู่ที่ 10 ที่ไปศึกษานอกหมู่บ้านมีทั้งหมด 24 คน สมาชิกในหมู่บ้านไปศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุดจำนวน 11 คน รองลงมาคือในระดับมัธยมศึกษาจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 45.83 และ 33.33 ของจำนวนสมาชิกที่ไปศึกษานอกหมู่บ้านทั้งหมดตามลำดับ โดยในระดับประถมศึกษาสมาชิกจะไปศึกษาที่โรงเรียนเซนต์โยเซฟศึกษา ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เพราะอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นโรงเรียนสอนหนังสือเหมือนกับโรงเรียนเอกชนทั่ว ๆ ไป และสอนศาสนาคริสต์ในวันอาทิตย์ เด็กนักเรียนจะมีรถนักเรียนมารับส่ง ในช่วงเช้าและเย็นเป็นประจำทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ชาวบ้านนิยมนำบุตรหลานมาเรียนที่นี่ เพราะการสอนภาษาอังกฤษดี และคุณครูก็เอาใจใส่ดูแลเด็กเป็นอย่างดี ส่วนระดับมัธยมศึกษาสมาชิกส่วนใหญ่จะไปศึกษาที่โรงเรียนสูงเนิน เนื่องจากใกล้กับหมู่บ้าน สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้มาก นอกจากนี้ในระดับที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา เช่น ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือระดับอุดมศึกษา สมาชิกส่วนใหญ่จะไปศึกษาที่โรงเรียนช่างกลพาณิชย์การนครราชสีมา สถาบันราชภัฏนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นต้น (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของสัตว์เลี้ยงในบ้านหลุมปูนหมู่ที่ 10 ในปี พ.ศ. 2545

ชนิดสัตว์เลี้ยง	จำนวน	ร้อยละ
วัว	24	0.43
ควาย	5	0.09
เป็ด	1,527	27.39
ไก่	3,053	54.76
สุกร	16	0.29
ปลา	950	17.04
รวม	5,575	100.00

ส่วนสัตว์เลี้ยงที่ประชากรบ้านหลุมปูนหมู่ที่ 10 นิยมเลี้ยงมากที่สุดคือ ไก่ รองลงมาได้แก่ เป็ด จำนวน 3,053 และ 1,527 ตัว ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 54.76 และ 27.39 ของจำนวนสัตว์ที่ประชากรเลี้ยงไว้ทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

สำหรับแหล่งน้ำในปัจจุบันนั้น มีสระน้ำ 1 สระ ซึ่งเป็นสระน้ำสาธารณะประโยชน์ภายในหมู่บ้าน สามารถใช้น้ำได้ตลอดปี แต่ต้องใช้กันอย่างประหยัดที่สุด ใช้เฉพาะเท่าที่จำเป็นจริง ๆ มีบ่อน้ำบาดาล จำนวน 9 บ่อ ซึ่งไม่สามารถใช้น้ำได้ตลอดทั้งปี และมีลำห้วย

จำนวน 2 แห่ง คือ ลำห้วยหลุมปูน และลำห้วยค่าน ซึ่งไม่สามารถใช้น้ำได้ตลอดทั้งปีเช่นเดียวกัน

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมดบ้านหลุมปูน หมู่ที่ 10

พื้นที่ทำการเกษตรและรายได้ของประชากร

ประชากรมีพื้นที่ทำการเกษตรรวมทั้งสิ้น 2,720 ไร่ เป็นที่นามากที่สุดจำนวน 2,000 ไร่ รองลงมาได้แก่ ที่ไร่และที่สวน จำนวน 700 และ 20 ไร่ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 73.53 , 25.74 และ 0.74 ของจำนวนพื้นที่ทั้งหมด โดยผลผลิตส่วนใหญ่ คือ ข้าวโพด ประชากรจะนำไปขายที่สหกรณ์การเกษตรอำเภอสูงเนิน และในปัจจุบันประชากรใช้ปุ๋ยเคมีกันทุกครัวเรือน (ตารางที่ 6)

ส่วนรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่มาจากพืชไร่ นั่นคือ ข้าวโพด มีมูลค่าเท่ากับ 54,000 บาทต่อปี รองลงมาได้แก่รายได้จากมะม่วง มีมูลค่าเท่ากับ 48,000 บาทต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 32.61 และ 28.99 ของรายได้ที่ขายผลผลิตการเกษตรทั้งหมดตามลำดับ และรายได้จากมันสำปะหลังมีมูลค่าเท่ากับ 33,600 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 20.29 ของรายได้ทั้งหมด (ตารางที่ 7)

สำหรับรายได้ของประชากรในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครัวเรือน ส่วนใหญ่จะมีรายได้เท่ากับ 30,001 – 50,000 บาทต่อปี รองลงมาคือ 50,001 – 100,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 42.11 และ 39.47 ของครัวเรือนทั้งหมดตามลำดับ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 6 พื้นที่ทำการเกษตรของประชากรบ้านหลุมปูนหมู่ที่ 10 ปี พ.ศ. 2545

พื้นที่ทำการเกษตร	มูลค่า (บาทต่อปี)	ร้อยละ
ที่นา	2,000	73.53
ที่สวน	20	0.74
ที่ไร่	700	25.74
รวม	2,720	100.00

ตารางที่ 7 รายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรและการผลิตสินค้าในหมู่บ้าน

ชนิดของสินค้า	มูลค่า (บาทต่อปี)	ร้อยละ
ข้าวโพด	54,000	32.61
อ้อย	30,000	18.12
มันสำปะหลัง	33,600	20.29
มะม่วง	48,000	28.99
รวม	165,600	100.00

ตารางที่ 8 รายได้ของประชากรในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครัวเรือน

รายได้ (บาทต่อปี)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1,000 – 5,000	-	-
5,001 – 10,000	-	-
10,001 – 20,000	-	-
20,001 – 30,000	7	18.42
30,001 – 50,000	16	42.11
50,001 – 100,000	15	39.47
รวม	38	100.00

ตารางที่ 9 รายงานการปฏิบัติงานรายเดือน มีนาคม - สิงหาคม 2545

รายการประกอบอาชีพ	เดือน											
	มี.ค.		เม.ย.		พ.ค.		มิ.ย.		ก.ค.		ส.ค.	
5.1 พัฒนาอาชีพ												
5.1.1 การผลิตทางการเกษตร												
ปลูกพืช (ราย/เงิน)	1	15,000	1	15,000	1	15,000	13	83,000	13	83,000	13	83,000
เลี้ยงสัตว์ (ราย/เงิน)	59	823,000	59	823,000	59	823,000	60	829,000	60	829,000	60	829,000
5.1.2 ค้าขาย (ราย/เงิน)	3	60,000	3	60,000	3	60,000	3	60,000	3	60,000	3	60,000
5.2 สร้างงาน (ของกลุ่มองค์กร)												
5.2.1 แปรรูปผลผลิตสินค้า (กลุ่ม/เงิน)	1	15,000	1	15,000	1	15,000	1	15,000	1	15,000	1	15,000
รวม (ราย/เงิน)	63	913,000	63	913,000	63	913,000	76	987,000	76	987,000	76	987,000

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าประชากรในหมู่บ้านหลุมปูนจะกู้เงินเพื่อนำไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์เป็นส่วนใหญ่ คือ 60 ราย และได้นำไปใช้ในการสร้างงานของกลุ่มองค์กรภายในหมู่บ้านหลุมปูน คือ กลุ่มแม่บ้านหลุมปูนได้ร่วมตัวกันจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านขึ้นมา เพื่อผลิตน้ำพริกต่างๆ วนัผลไม้ น้ำปลา ฯลฯ เพื่อเป็นการหารายได้เสริมและเป็นการลดรายจ่ายภายในครอบครัว จึงแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านได้มีการเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพเสริม ชาวบ้านมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนเป็นอย่างดี และทำให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นระบบระเบียบเพิ่มมากขึ้น

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสังคม

ในหมู่บ้านหลุมปูนได้มีการสืบทอดวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยที่ไม่ได้สูญหายไปจากหมู่บ้าน เช่น การรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ในเทศกาลวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยเรา มีการสงฆ์พระที่วัด และมีการละเล่นก่อเจดีย์ทรายในเวลาากลางคืน มีการแห่ดอกไม้รอบวัด เป็นการสืบสานวัฒนธรรมไทยให้ยั่งยืนต่อไป และได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ เช่น เมื่อลูกหลานบ้านหลุมปูนได้แต่งงานไปก็ไปอยู่ที่หมู่บ้านอื่น และได้นำเอาวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของชาวบ้านหลุมปูนไปใช้ด้วย ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันขึ้นภายในสังคม งานบุญหรืองานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งได้สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีดังนี้

เดือนมกราคม ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ เดือนกุมภาพันธ์ ประเพณีเทศน์มหาชาติ ทำบุญกลางบ้าน เดือนเมษายนประเพณีสงกรานต์ เดือนกรกฎาคมประเพณีเข้าพรรษา เดือนกันยายนประเพณีทำบุญข้าวสารท เดือนตุลาคมประเพณีออกพรรษา เดือนพฤศจิกายนประเพณีลอยกระทง เดือนธันวาคมประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว

ลักษณะครอบครัวของบ้านหลุมปูน ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย คนในหมู่บ้านหลุมปูนเป็นคนเชื้อชาติไทยทั้งหมด มีสายตระกูล เขมรขุทท บอมขุทท และศิษฐ์สูงเนิน เป็นสายตระกูลใหญ่ภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านหลุมปูนนับถือศาสนาพุทธ การนับถือศาสนาของชาวบ้านจะเป็นลักษณะแบบศาสนาสืบทอดต่อกันมานับตั้งแต่บรรพบุรุษ วัดจึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านหลุมปูน ในเรื่องของพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ บ้านหลุมปูนมีวัดอยู่ 1 แห่ง ชื่อวัดหลุมปูนปุญญาวาส มีพระ 4 รูป ภาษาพื้นบ้านที่ใช้กันของชาวบ้านหลุมปูน คือ ภาษาไทยและภาษาอีสาน

1.2.5 ด้านสาธารณสุข

ภายในหมู่บ้านหลุมปูนจะไม่มีสถานอนามัย ชาวบ้านจะไปใช้บริการที่สถานีนามัยบ้านเหมือดแอ่ สุขภาพอนามัยของชาวบ้านหลุมปูนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ไม่ค่อยเจ็บป่วยเป็นโรคอันตรายร้ายแรง ส่วนมากก็เจ็บป่วยเป็นโรคไข้หวัดธรรมดา

1.2.6 ด้านสาธารณูปโภค

ถนนภายในหมู่บ้านจะเป็นถนนลูกรังทั้งหมด ชาวบ้านหลุมปูนมีไฟฟ้าใช้กันทุกครัวเรือน มีน้ำประปาใช้กันทุกครัวเรือน และมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 1 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่บริเวณข้างวัดหลุมปูนปุญญาวาส

1.2.7 ด้านการศึกษา

ภายในหมู่บ้านหลุมปูนไม่มีโรงเรียน ส่วนใหญ่ชาวบ้านหลุมปูนจะส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนเซนต์โยเซฟ ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาคริสต์ในวันเสาร์อาทิตย์ ชาวบ้านจะส่งบุตรหลานไปเรียนในระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุด ที่ชาวบ้านหลุมปูนส่งบุตรหลานไปเรียนที่นี่ เพราะว่าบุตรหลานจะได้เก่งภาษาอังกฤษ และทางโรงเรียนก็ได้เอาใจใส่ดูแลเด็กนักเรียนเป็นอย่างดี สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษา ชาวบ้านได้ส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนสูงเนิน เพราะเป็นโรงเรียนประจำอำเภอ อยู่ใกล้กับหมู่บ้าน และสะดวกในการเดินทางไปกลับ

1.2.8 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ปัจจุบันสภาพป่าไม้ในหมู่บ้านหลุมปูนได้ถูกทำลายลงไปมาก เนื่องจากจากการที่ชาวบ้านได้บุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อจับจองเป็นพื้นที่ทำการเกษตรของตนเอง เช่น ทำไร่ข้าวโพด

ปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น และเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านหลุมปูน สภาพดินในปัจจุบันเป็นดินแข็ง เนื่องจากสารเคมีจากปุ๋ย ที่ชาวบ้านนิยมใช้สารเคมีเร่งผลผลิตกันมาก หน้าดินถูกชะล้างจากน้ำฝน ป่าไม้เสื่อมโทรม จึงทำให้ป่าไม้ลดน้อยลง แหล่งน้ำ ปัจจุบันน้ำที่จะใช้ในการอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอต่อความต้องการของชาวบ้าน เพราะฝนไม่ตกตามฤดูกาล ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำได้ตลอดทั้งปี เกิดปัญหาฝนแล้ง ส่งผลทำให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตของเกษตรกรไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร หรือบางปีอาจไม่ได้ผลผลิตก็มี

1.2.9 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1) ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

1.1 ภาระหนี้สินของประชากร จากการสำรวจพบว่า ประชากรที่มีหนี้สินมีจำนวน 33 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 86.84 ของครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งแบ่งเป็นครัวเรือนที่มีหนี้สินที่กู้ยืมจากสถาบันการเงินของรัฐบาล เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ธนาคารออมสิน สหกรณ์การเกษตรสูงเนิน และกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งครัวเรือนที่มีหนี้สินในระบบ มีมูลค่าเท่ากับ 1,109,099 บาท ส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สินที่กู้ยืมนอกระบบ มีมูลค่าเท่ากับ 40,500 บาท รวมหนี้สินทั้งหมดของประชาชนในหมู่บ้านหลุมปูน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 1,149,599 บาท เฉลี่ยต่อครัวเรือนละ 28,039 บาทต่อปี ที่ประชากรกู้ยืมจากสถาบันการเงินของรัฐบาลส่วนใหญ่จะนำไปใช้เพื่อการเกษตร ส่วนการกู้ยืมเงินนอกระบบจะนำไปใช้จ่ายเพื่อเดินทางไปทำงานยังต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีประชากรที่กู้ยืมเงินนอกระบบเพื่อนำมาค้าขาย ซึ่งชาวบ้านทั่วไปเรียกการกู้ยืมประเภทนี้ว่า “เงินรายวัน” เป็นเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยสูง แต่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน สามารถกู้ยืมได้ง่ายและรวดเร็ว แต่ชาวบ้านมักไม่ค่อยให้คำตอบเกี่ยวกับหนี้สินประเภทนี้ ซึ่งหนี้สินประเภทนี้มีอยู่เป็นจำนวนมากในหมู่บ้านหลุมปูน

สำหรับการตลาด การจำหน่ายผลผลิตนั้น ถ้าเป็นประเภทพืชผัก ผลไม้ อาหาร หรือเนื้อสัตว์ต่าง ๆ ชาวบ้านจะนำมาจำหน่ายในตลาดอำเภอสูงเนินและบริเวณหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนพืชผลทางการเกษตร เช่น มันสำปะหลัง ชาวบ้านจะนำไปขายที่โรงแปงซึ่งอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน ส่วนข้าวนั้นชาวบ้านจะนำไปจำหน่ายกับสหกรณ์การเกษตรสูงเนิน หรือบางที่ชาวบ้านก็จะนำไปขายให้กับเจ้าแก้งโรงสีข้าวในหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนที่เหลือก็จะเก็บไว้เพื่อบริโภค เป็นต้น

2) ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี ถึงแม้ว่าหมู่บ้านหลุมปูนจะมีจำนวนครัวเรือนน้อย แต่ชาวบ้านก็มีความสามัคคีกันดี ซึ่งสามารถพิจารณาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ ของผู้ศึกษาที่ได้ลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ ถึงแม้ว่าจะใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพียง 9 เดือน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนสิงหาคม 2545 ชาวบ้านให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องกองทุนหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก แต่มีบางส่วนที่ยังไม่ค่อยเข้าใจและไม่สนใจเกี่ยวกับเรื่องกองทุนหมู่บ้านมี

เป็นส่วนน้อย ชาวบ้านได้มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพเสริมกันเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ภายในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มผลิตไวน์ผลไม้ กลุ่มเลี้ยงโค กระบือ และกลุ่มธนาคารข้าว

จากการศึกษาพบว่าบ้านหลุมปูน ได้มีการส่งเสริมประชาชนให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง โดยการทำดำเนินกิจกรรมใด ๆ เช่น การสร้างประปาหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ได้เสนอแนวความคิด และร่วมกันชักชวนกันบริจาคเงิน เพื่อสร้างประปาหมู่บ้านขึ้น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในการจัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เป็นการร่วมมือกันของคนทั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านมีความสามัคคีกันมาก และในหมู่บ้านมีแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่เพียงพอต่อการบริโภค ลักษณะเช่นนี้เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่หมู่บ้านได้

3) ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกกันในบางประเด็น เช่น ในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้กองทุนหมู่บ้านของผู้กู้แต่ละราย ส่วนมากจะเอาแต่ญาติพี่น้องของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ในการจัดสรรเงินกู้ในแต่ละครั้ง จึงทำให้เกิดความลำเอียงขึ้นในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ และปัญหาของเยาวชนในการศึกษาต่อ ที่ผู้ปกครองไม่สามารถส่งเสียบุตรหลานให้เรียนหนังสือต่อไปถึงระดับชั้นสูงได้ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ชาวบ้านต้องช่วยกันทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของตนเองเพื่อความอยู่รอด จึงไม่คิดถึงเรื่องการเรียนของลูกเป็นหลักสำคัญ

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน หมู่ที่ 10 โดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดประชุมเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านหลุมปูนพบว่า ในระยะแรก ๆ ประชาชนเข้าใจว่าเป็นเงินที่รัฐบาลให้เปล่า แต่เมื่อหน่วยงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านได้มาทำความเข้าใจกับชาวบ้านแล้ว ชาวบ้านส่วนมากก็มีความเข้าใจมากขึ้น แต่ยังมีปัญหาบางส่วน คือ การบริหารงานพบว่ามีปัญหาในการกรอกแบบคำขอกู้ การทำบัญชี แต่ทางอำเภอสูงเนินได้มีการจัดฝึกอบรมวิธีการจัดทำบัญชีรายการต่าง ๆ ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ฝึกปฏิบัติจริง จนทำให้สามารถบริหารงานได้ดีและเป็นระบบขึ้น

2) เงิน 1 ล้านบาท คณะกรรมการได้จัดสรรเงินให้ผู้กู้รายละ 20,000 บาท แต่ไม่เกินรายละ 50,000 บาท และจะประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกเดือน ในการพิจารณาเงินกู้ยืมตามแต่คณะกรรมการกองทุนจะเห็นสมควร แต่ทั้งนี้การอนุมัติต้องไม่เกิน 50,000 บาท และสมาชิกมีสิทธิกู้เงินได้ไม่เกิน 3,000 บาท และต้องชำระเงินคืนภายในระยะเวลา 4 เดือน

3) คณะกรรมการหมู่บ้านที่เลือกมาทั้งหมด 10 คน มีทั้งชายและหญิงอย่างละครึ่ง มีการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี และเมื่อครบกำหนดให้มีการจับฉลากออกครั้งหนึ่งและมีหน้าที่ตามระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ ซึ่งบ้านหลุมปูน หมู่ที่ 10 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้จับฉลากออกครั้งหนึ่งแล้วเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2545

4) ผลประโยชน์จากกองทุนจะมาจัดสรร ดังนี้

1. เป็นเงินปันผลค่าหุ้น ในจำนวนเงินสุทธิ 16%
2. เป็นเงินประกันความเสี่ยง ในจำนวนเงินสุทธิ 5%
3. เป็นเงิน نقدพบกองทุน ในจำนวนเงินสุทธิ 10%
4. เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ในจำนวนเงินสุทธิ 12%
5. เป็นทุนการศึกษาและการพัฒนาอาชีพของประชากรในหมู่บ้าน ในจำนวนเงินสุทธิ 13%
6. เป็นทุนเพื่อสมทบกองทุน ในจำนวนเงินสุทธิ 5%
7. เป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ในจำนวนเงินสุทธิ 13%
8. เป็นทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ในจำนวนเงินสุทธิ 13%
9. อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร ในจำนวนเงินสุทธิ 13%

5) เกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุน

- พิจารณาตามความเป็นไปได้ของโครงการที่เสนอมา
- พิจารณาประวัติการชำระเงินของผู้กู้
- การค้าประกันต้องเป็นไปตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
- การเป็นสมาชิกกองทุนของผู้กู้ต้องถูกต้องตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า

จุดเด่น คือ สมาชิกกองทุนเป็นคนในหมู่บ้านรู้จักกันดี สามารถติดตามได้ง่าย ว่าได้นำเงินที่ได้รับจัดสรรนำไปประกอบอาชีพตามที่เสนอโครงการมาหรือไม่ และถ้าไม่ทำตามวัตถุประสงค์ คณะกรรมการกองทุนจะได้มีการลงโทษต่อไป

จุดด้อย คือ ผู้กู้ อาจเป็นกลุ่มเดียวกันกับคณะกรรมการกองทุน ทำให้มีการเห็นแก่พวกพ้อง คณะกรรมการบางคนไม่มีความยุติธรรมในการพิจารณาเงินกู้และเกิดการแบ่งกลุ่มกันขึ้นภายในกองทุน ทำให้เกิดความแตกความสามัคคีกันขึ้นภายในกองทุน และส่งผลให้กองทุนไม่ประสบความสำเร็จ

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า คณะกรรมการบางคนยังไม่เข้าใจการทำบัญชีเท่าที่ควร เพราะทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้ทำบัญชีตามแบบมาตรฐานของกรมบัญชีกลาง แต่ทางอำเภอสูงเนินและบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านก็ได้มาช่วยแนะนำ ทำความเข้าใจการทำบัญชี จนทำให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถดำเนินการได้ตามระเบียบเป็นอย่างดี และทำให้มีการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบมากขึ้น

3) การติดตามควบคุมการใช้เงินกู้และมาตรการลงโทษ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะคอยติดตามการใช้จ่ายเงินของสมาชิกที่กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ถ้าไม่ดำเนินการตามที่ขออนุญาต ต้องมีการว่ากล่าวตักเตือน และมีมาตรการลงโทษ เช่น ไม่ให้กู้ในรอบต่อไปหรือเรียกเงินกู้คืนทั้งเงินต้นพร้อมทั้งดอกเบี้ย

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) โดยตรง พบว่า มีจำนวนผู้กู้ 76 ราย มียอดเงินกู้ทั้งหมด 987,000 บาท

จุดเด่น คือ ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้มีเงินลงทุนประกอบอาชีพที่ตนเองต้องการ ซึ่งแต่ก่อนไม่มีเงินทุน เพื่อที่ชาวบ้านจะได้พัฒนาอาชีพต่าง ๆ ของตนเองและอาชีพเสริมที่พอมีความสามารถทำได้ มีการใช้จ่ายเงินกันมากขึ้นภายในชุมชน เกิดการหมุนเวียนของเงินมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านเกิดการหมุนเวียนดีขึ้นและลดการกู้ยืมเงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยได้มาก การลงทุนต่าง ๆ จึงมีกำไรเพิ่มมากขึ้น

จุดด้อย คือ ผู้กู้บางรายใช้จ่ายเงินอย่างผิดวัตถุประสงค์ ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ทำให้เป็นหนี้สินเพิ่มมากขึ้น จนทำให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นในการชำระหนี้เงินกู้คืนกองทุนหมู่บ้าน

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า ผู้กู้นำเงินกู้ไปลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ 76 ราย แบ่งเป็น การปลูกพืช 13 ราย การเลี้ยงสัตว์ 60 ราย ค้าขาย 3 ราย และการสร้างงานของกลุ่มแปรรูปพริก จำนวน 1 กลุ่ม (สมาชิกภายในกลุ่ม มีจำนวน 20 คน) ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพเสริมภายในท้องถิ่น โดยมีเงินสำหรับใช้จ่ายเพื่อพัฒนาอาชีพและพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชาวบ้าน ทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า เกิดเครือข่ายความร่วมมือระดับตำบลทำให้มีการกระตุ้นความต้องการซื้อและความต้องการขาย ลดภาระการเป็นหนี้ในระบบที่มีดอกเบี้ยสูง เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจภายในหมู่บ้าน และส่งผลถึงเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศให้ดีขึ้น

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสพการณ์ในการดำเนินงานของผู้กู้

จุดเด่น คือ ส่วนมากผู้กู้ได้นำเงินไปลงทุนในการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เพราะชาวบ้านมีประสบการณ์ที่สะสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงสืบทอดมาถึงรุ่นลูกหลาน ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ความสามารถด้านการทำ ทำไร่ ทำสวน เป็นอย่างดี ผลผลิตที่ได้จึงมีคุณภาพ

จุดด้อย คือ ผู้กู้ส่วนมากได้นำเงินไปลงทุนทำการเพาะปลูกกันหมด เมื่อผลผลิตออกมา จึงออกมาพร้อม ๆ กัน จึงทำให้ราคาผลผลิตที่ได้มีราคาตกต่ำ ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา และแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านยังไม่รู้จักระบบการจัดการการบริหารงานที่ดี ที่จะสามารถนำเงินไปลงทุนในกิจการอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม และสามารถทำรายได้ให้กับตนเองเพิ่มมากขึ้น

2) การนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ทำให้ไม่สามารถส่งเงินคืนได้ตามกำหนดเวลา ดังนั้นผู้กู้จึงใช้วิธีการไปกู้เงินนายทุนมาส่งคืนกองทุนก่อน ทำให้เกิดหนี้สินพอกพูนขึ้น ที่ต้องทำเช่นนั้นเพื่อลดการนินทาจากคนใกล้เคียงหรือจากคนที่รู้จัก ทำให้มีภาวะการเป็นหนี้้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดหนี้สินหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน

3) การทำสัญญาที่ด้าประกันกันเอง ถ้าผู้กู้และผู้ค้ำประกันไม่สามารถส่งคืนเงินกู้ได้ จะทำให้ไม่มีเงินกู้ให้ผู้กู้รายอื่นกู้ต่อไป จึงทำให้การดำเนินการบริหารงานไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืม

จุดเด่น คือ จำนวนเงินที่ได้รับจัดสรรเป็นเงินที่ไม่มากนัก เมื่อถึงกำหนดส่งคืนก็ไม่เดือดร้อน เพราะเป็นช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตตอนปลายปีพอดี สำหรับการลงทุนตรงกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงและมีการกู้ต่อได้ในปีต่อไปหรืออาจกู้เพิ่มเป็นรายละ 50,000 บาท ก็ได้ถ้าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเห็นว่าเป็นกิจการที่มั่นคง และมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

จุดด้อย คือ เงินที่ได้มาไม่สามารถนำไปลงทุนในกิจการที่ยั่งยืนต่อไปได้ เช่น เมื่อนำไปซื้อโคมาเลี้ยงยังไม่ทันออกลูกก็ต้องนำมาขายเพื่อนำเงินคืนกองทุนหมู่บ้าน จึงไม่สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้อย่างถาวร

ระยะเวลาในการส่งคืนเงินกู้ พบว่าผู้กู้ส่วนมากไม่สามารถส่งคืนเงินกู้ได้ภายใน 1 ปี เพราะเป็นระยะเวลาที่เร็วเกินไป ซึ่งบางกรณีโครงการยังไม่ได้ผลผลิตหรือยังไม่มีกำไรในการดำเนินงานก็ต้องขายสินค้า เพื่อนำเงินส่งคืนกองทุนหมู่บ้าน

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

จุดเด่น สามารถนำเงินเพื่อไปพัฒนาอาชีพเพิ่มขึ้น เช่น สมาชิกบางรายที่มีอาชีพเลี้ยงสุกร ได้มีการสร้างโรงเรือนอย่างถูกวิธี มีการรักษาความสะอาดอยู่เสมอ มีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคให้กับสุกรอย่างสม่ำเสมอ

จุดด้อย คือ เงินกู้ที่ได้รับจัดสรรมีจำนวนน้อย บางทีก็เกิดความเสียหายจากการลงทุน เช่น การเลี้ยงสัตว์ ถ้ามีปริมาณน้อยก็จะไม่คุ้มค่ากับการลงทุนประเภท โค กระบือ สุกร บางทีเมื่อไม่ประสบผลสำเร็จ ก็เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้นมาเป็นภาระให้กับชาวบ้านอีก

2) การที่เกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ เช่น เมื่อนำเงินไปลงทุนทำนา ทำไร่แล้ว เกิดฝนแล้ง การไม่เอาใจใส่ต่อสัตว์เลี้ยง สัตว์เลี้ยงเป็นโรคตาย อาจทำให้ไม่มีเงินส่งคืนกองทุนหมู่บ้านได้

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง

จุดเด่น พบว่า การดำเนินงานของผู้ทำให้มีการพัฒนาอาชีพและทำให้มีอาชีพเสริมเพิ่มมากขึ้น ทำให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีเงินมาคืนกองทุน เพื่อที่กองทุนจะได้ดำเนินการได้ต่อไปทั้งเงินที่เป็นส่วนของกำไรก็นำมาพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน เช่น วัด ถนน ประปา ในชุมชนให้ดีขึ้น

จุดด้อย คือ การดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ทำให้เกิดปัญหา มีความแตกแยกหรือการที่ไม่มีเงินกลับคืนเข้ามาสู่กองทุน ทำให้ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนภายในกองทุน อาจทำให้กองทุนไม่ประสบความสำเร็จได้

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รับความรู้เพิ่มขึ้นในการจัดการการบริหารงานที่เป็นระบบทั้งในเรื่องการจัดทำบัญชี การปรับปรุงการดำเนินงาน และผู้รู้ได้ขยายกิจการเพิ่มขึ้น และได้ประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากที่สุด

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า ในการดำเนินการประกอบอาชีพ ชุมชนมีการพึ่งตนเองมากขึ้น มีการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น เพราะมีการพัฒนาอบรมวิธีการประกอบอาชีพใหม่ ๆ ในการดำเนินงานมีหน่วยงานของรัฐบาลมาให้ความรู้เพิ่มทักษะในการดำเนินงานที่ดี จึงทำให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น

3. ผลการทดลองวิธีการใหม่

1. วิธีการทำปุ๋ยแบบใหม่ คือ ปุ๋ยชีวภาพ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่หันมานิยมใช้ปุ๋ยเคมีกันมากขึ้น เพื่อเพิ่มผลผลิต จึงมีการแนะนำการทำปุ๋ยชีวภาพ ให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านสามารถนำไปปฏิบัติทำกันเองภายในชุมชน โดยใช้เศษพืชมาผสมกับกากน้ำตาลหมักเป็นเวลาพอสมควร แล้วจะได้ปุ๋ยที่มีคุณภาพดีและประหยัดต้นทุน เป็นอีกความรู้หนึ่งที่เป็นวิธีการใหม่ที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รู้จักและสามารถนำมาใช้กันในปัจจุบัน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายไปได้อีกทางหนึ่ง

2. วิธีการใช้สารสกัดจากธรรมชาติโดยใช้ สะเดา ตะไคร้หอม และเสี้ยนยาฉุนมาหมักแล้วใช้เป็นยารดผักและพืชเพื่อไล่แมลง เป็นการใช้วิธีการทางธรรมชาติในการกำจัดแมลง ทำให้พืชผักปลอดสารพิษ ผู้บริโภคก็จะได้รับประทานพืชผักที่สะอาดปราศจากสารเคมีที่ตกค้างอยู่ในพืชผัก

4. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ การนำเงินไปลงทุนของผู้กู้ส่วนมากนำเงินไปลงทุนเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม จึงสรุปได้ว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีการกำหนดปัจจัยนำเข้าแบบยังอาศัยปัจจัยธรรมชาติ เช่น การลงทุน ต้องลงกล้าเท่าใด จึงเหมาะกับปริมาณน้ำฝน จะทำนาหว่านหรือนาดำ การเลี้ยงสัตว์ก็ดูให้เหมาะสมกับตลาด ความต้องการของผู้บริโภค มีการพึ่งพาตนเอง ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย แนวคิดที่ได้ คือ ปัจจัยนำเข้าที่ดีต้องใช้พันธุ์ข้าวที่ดี มีสภาพดินที่ดี เหมาะสมกับการปลูกข้าว มีกระบวนการเอาใจใส่เรื่องปุ๋ย การกำจัดแมลง จึงได้รับผลผลิตที่คุ้มค่า ตามมาอย่างเหมาะสม

4.1 อาชีพเลี้ยงโค ผู้ศึกษาได้ค้นพบว่า สมาชิกผู้กู้ส่วนมากมีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การซื้อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่ดี มีความต้านทานโรคสูง กระบวนการ ได้แก่ การดูแลรักษาโรงเรือนให้สะอาด และมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคให้กับโคอยู่เสมอ ผลผลิตด้านคุณภาพและปริมาณ ได้แก่ การที่โคโตได้ขนาด มีมาตรฐาน ผู้ศึกษาได้เสนอแนวคิด ดังนี้ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ การเลือกซื้อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่มีขนาดพอเหมาะ มีลักษณะพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่ถูกต้องได้มาตรฐาน เป็นที่ต้องการของตลาด กระบวนการที่ดี ได้แก่ การให้อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีการดูแลเอาใจใส่ต่อโค ให้อาหารตรงตามเวลาที่กำหนดไว้ ผลผลิตด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ การที่โคมีลักษณะที่ดี มีขนาดได้มาตรฐาน เป็นที่ต้องการของลูกค้า จึงทำให้ขายได้ราคาดี และโคมีลูกได้ในปริมาณที่เหมาะสม

4.2 อาชีพค้าขาย ผู้ศึกษาได้ค้นพบว่า สมาชิกผู้กู้ส่วนมากมีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การนำสินค้ามาขายในปริมาณที่พอเหมาะ มีราคาที่ถูก กระบวนการ ได้แก่ การนำสินค้าที่มีคุณภาพมาขายให้กับลูกค้า ผลผลิตที่ได้ คือ การที่กิจการมีผลกำไรจากการขายสินค้าและขายสินค้าได้ปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า ผู้ศึกษาได้เสนอแนวคิด ดังนี้ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ การนำสินค้าที่มีคุณภาพมาขาย เป็นสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐานมาแล้ว เป็นสินค้าที่ใหม่ ไม่นำสินค้าเก่ามาขาย เพื่อให้ลูกค้าได้บริโภคสินค้าที่ดี กระบวนการที่ดี ได้แก่ มีการเอาใจใส่ต่อลูกค้า การหาสินค้ามาขายตามความต้องการของลูกค้า มีความซื่อสัตย์และยุติธรรม ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ทำให้ขายสินค้าได้ปริมาณที่เหมาะสม กิจการมียอดขายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สร้างความเจริญเติบโตให้แก่ธุรกิจ

4.3 อาชีพทำนา ผู้ศึกษาได้ค้นพบว่า สมาชิกผู้กู้ส่วนมากมีปัจจัยนำเข้า คือ การมีพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นดิน กระบวนการ ได้แก่ การมีที่นาใกล้กับแหล่งน้ำ มีแร่ธาตุอาหารของพืชอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตด้านคุณภาพและปริมาณ ได้แก่ การที่ได้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ได้ข้าวที่มีคุณภาพ ผู้ศึกษาได้เสนอแนวคิด ดังนี้ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ มีการคัดเลือกต้นกล้าที่แข็งแรง มี

สารอาหารครบถ้วน การใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิต และการมีแหล่งน้ำที่สามารถใช้ได้ตลอดทั้งปี ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ การได้ข้าวที่มีแร่ธาตุอาหารครบถ้วน มีคุณภาพ และมีเมล็ดพันธุ์ที่อุดมสมบูรณ์

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน หมู่ที่ 10 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน พบว่า

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค (ปัญหา) ของการดำเนินงานกองทุน ได้แก่

- การบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบางคนขาดความรู้ ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่ต่อการทำงาน ทำให้เกิดความแตกแยกของคณะกรรมการ เมื่อเกิดการผิดพลาดก็ไม่สามารถปรึกษากันได้ จึงแก้ปัญหาร่วมกันไม่ได้ ส่งผลให้การบริหารงานกองทุนไม่ประสบผลสำเร็จ

- การที่ผู้กู้ไม่ยอมส่งเงินคืนกองทุน ไม่ยอมชำระหนี้ ทำให้กองทุนไม่มีเงินหมุนเวียนให้ผู้กู้รายอื่นได้กู้ต่อไป

- การที่ผู้กู้บางรายได้นำเงินไปใช้นอกวัตถุประสงค์ อย่างไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น นำไปชำระหนี้ และนำไปใช้จ่ายภายในครอบครัว

- การที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบางคนขาดความยุติธรรม ในเรื่องการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ จึงทำให้เกิดความลำเอียงในการพิจารณาเงินกู้ ทำให้กองทุนไม่อาจพัฒนาต่อไปได้

- สมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุนหมู่บ้าน เช่น การเขียนโครงการกู้เงิน ข้อตกลง และการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ

- การไม่มีสถานที่ทำงานที่เป็นศูนย์กลางในการทำงานของคณะกรรมการและคำตอบแทนในการบริหารงานไม่คุ้มค่า

1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทำให้เกิดการรับรู้ถึงปัญหา สามารถร่วมกันคิด แก้ไขปัญหาต่อไปได้

- ผู้นำมีความใฝ่รู้ ยุติธรรม มีความซื่อสัตย์ และเป็นคนมีคุณธรรมในการบริหารงานกองทุน

- เกษต์ในการพิจารณาเงินกู้เป็นไปตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน เป็นธรรมไม่เห็นแก่พวกพ้อง

- ผู้กู้เงินไปใช้อย่างเป็นประโยชน์และเป็นไปตามโครงการตามวัตถุประสงค์ที่ได้ขอกู้ ทำให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

2. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนากองทุน สามารถแบ่งได้เป็น

2.1 คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้บริหารกองทุนให้บรรลุเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน

2.2 การมีวัฒนธรรม ประเพณี เป็นสิ่งรวมจิตใจและรวมคน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2.3 ขบวนการประชาสังคม เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความร่วมมือของชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.4 ความสามัคคีของชาวบ้านที่ร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น งานบุญ ประเพณีต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านหลุมปูน

2.5 ความซื่อสัตย์ของชาวบ้าน เช่น การยืมเงินเพื่อนบ้านแล้วส่งเงินคืนตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

2.6 ผู้นำชุมชนที่มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ และเสียสละเวลาเพื่อส่วนรวมในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น

2.7 การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของชาวบ้าน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มผลิตน้ำพริกเผา แสดงให้เห็นถึงการมีประสพการณ์ในการบริหารจัดการที่เป็นระบบ

2.8 ประชากรในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำงานต่าง ๆ ร่วมแก้ไขปัญหา จนสามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน พบว่า กองทุนบ้านหลุมปูนได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกกองทุนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และสมาชิกผู้กู้เงินได้นำเงินไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ก็นำไปลงทุนอย่างต่อเนื่อง และมีเงินเหลือเก็บออม มีเงินจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4. การมีเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า มีการสร้างเครือข่ายขึ้นภายในชุมชน เช่น โครงการอาหารหมู ของตำบลเสมา ที่สมาชิกทุกหมู่บ้านในตำบลเสมาได้ร่วมมือกันจัดตั้งขึ้น การดำเนินงานภายในกลุ่มได้มีการรวมกลุ่มกันในการคิดแก้ไขปัญหา ร่วมกันบริหารงาน แก้ไขปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงาน ทำให้มีการประสานงานกันภายในกลุ่ม แต่ยังมีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ เช่น ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงาน สมาชิกขาดความรู้ความสามารถในการผลิตอาหารหมู จึงทำให้ผลผลิตที่ได้ยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร สมาชิกยังขาดความรู้ทางการตลาด การนำเทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่นำมาใช้ในการผลิตอาหารหมู เป็นต้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน หมู่ที่ 10 ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ การสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผล

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
- 2) เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
- 3) เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
- 4) เพื่อศึกษากระบวนการทำงานขององค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน

2. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน
- 2) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน ที่ผู้ศึกษาปฏิบัติงาน
- 3) ใช้ชีพชีโมเดลในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านหลุมปูนและกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
- 4) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลจากแบบรายงาน บร.1 - 12 และทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์และจากการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน
- 5) ประมวลข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปพร้อมทั้งอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

3. ผลการดำเนินการ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหุ้มปุ่น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายที่จัดสรรเงินอุดหนุนแก่ประชาชนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน โดยกองทุนหมู่บ้านหุ้มปุ่นได้รับการจัดสรรเงินเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2545 และมีคณะกรรมการบริหารจัดการกันเอง ผู้ที่ขอกู้เงินต้องเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหุ้มปุ่นและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการโดยวงเงินกู้ 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ต้องทำสัญญาและมีบุคคลค้ำประกันเงินกู้ ในการชำระคืนเงินต้องคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายในระยะเวลา 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า การคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการทุกคนต้องประชุมพิจารณาร่วมกัน โดยดูจากโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด ลักษณะอุปนิสัยของผู้กู้ และความสามารถในการชำระเงินคืนของผู้กู้ ผู้กู้ที่ยืมเงินไปลงทุนส่วนใหญ่จะนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ บางรายนำไปประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ครัวเลี้ยงสัตว์ผู้กู้บางรายได้ศึกษาจากผู้ที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงมาก่อนและขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ ตลาดส่งผลผลิตจะมีตลาดสูงเนิน และตลาดสี่กั๊กในการทำบัญชี เทรูญิกเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม แต่กรรมการมีความเข้าใจและทำบัญชีได้ 3 เล่ม คือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนอีก 6 เล่ม ยังไม่เข้าใจ เพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุนหมู่บ้านหุ้มปุ่น ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบ แต่ทางอำเภอสูงเนินและบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านหุ้มปุ่นก็ได้มาช่วยแนะนำ ทำความเข้าใจการทำบัญชี จนทำให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหุ้มปุ่นสามารถดำเนินการได้ตามระเบียบเป็นอย่างดี และทำให้มีการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบมากขึ้น

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง พบว่า มีจำนวนผู้กู้ 76 ราย มียอดเงินกู้ทั้งหมด 987,000 บาท ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้มีเงินลงทุนประกอบอาชีพที่ตนเองต้องการ ซึ่งแต่ก่อนไม่มีเงินทุน เพื่อที่ชาวบ้านจะได้พัฒนาอาชีพต่าง ๆ ของตนและอาชีพเสริมที่พอมีความสามารถทำได้ มีการใช้จ่ายเงินกันมากขึ้นภายในชุมชน เกิดการหมุนเวียนของเงินมากขึ้น ทำให้

เศรษฐกิจในหมู่บ้านเกิดการหมุนเวียนดีขึ้นและลดการกู้ยืมเงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยได้มาก การลงทุนในการประกอบอาชีพจึงมีกำไรเพิ่มมากขึ้น

2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า ผู้กู้เงินนำไปลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ 76 ราย แบ่งเป็น ปลูกพืช 13 ราย เลี้ยงสัตว์ 60 ราย ค้าขาย 3 ราย และการสร้างงานของกลุ่มแปรรูปพริก จำนวน 1 กลุ่ม (สมาชิกภายในกลุ่ม มีจำนวน 20 คน) ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพเสริมภายในท้องถิ่น โดยมีเงินสำหรับใช้จ่ายเพื่อพัฒนาอาชีพและพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชาวบ้าน ทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีผลทำให้บ้านหลุมปูนมีเครือข่ายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการตลาดมากขึ้น กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง เพราะชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดี ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและช่วยกันทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านหลุมปูนดีขึ้น ก็อาจทำให้กองทุนหมู่บ้านหลุมปูนสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ได้ผลการประเมินดังนี้

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า ส่วนมากผู้กู้ได้นำเงินไปลงทุนในการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เพราะว่าชาวบ้านมีประสบการณ์ที่สะสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงสืบทอดมาถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ความสามารถด้านการทำนา ทำไร่ ทำสวน เป็นอย่างดี ผลผลิตที่ได้จึงมีคุณภาพ

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า เงินที่กู้ยืมเป็นเงินที่ไม่มากนัก เมื่อถึงกำหนดส่งคืนก็ไม่เดือดร้อน เพราะเป็นช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตตอนปลายปีพอดี สำหรับการลงทุนตรงกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงและมีการกู้ต่อได้ในปีต่อไปหรืออาจกู้เพิ่มเป็นรายละ 50,000 บาท ก็ได้ถ้าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเห็นว่าเป็นกิจการที่มั่นคง และมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า สมาชิกบางรายสามารถนำเงินไปลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพของตนเองให้ดีขึ้น เช่น สมาชิกที่มีอาชีพเลี้ยงสุกร ได้มีการสร้างโรงเรือนอย่างถูกวิธี มีการรักษาความสะอาดโรงเรือนอยู่เสมอ และมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคให้กับสุกรอย่างสม่ำเสมอ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย
แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง พบว่า การดำเนินงานของผู้ทำให้มีการพัฒนาอาชีพ
และทำให้มีอาชีพเสริมเพิ่มมากขึ้น ทำให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีเงินมาคืน
กองทุน เพื่อที่กองทุนจะได้ดำเนินการได้ต่อไปทั้งเงินที่เป็นส่วนของกำไรก็นำมาพัฒนาสิ่งต่าง ๆ
ภายในหมู่บ้าน เช่น วัด ถนน ประปา ในชุมชนให้ดีขึ้น

2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รับความรู้เพิ่ม
ขึ้นในการจัดการการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านที่เป็นระบบทั้งในเรื่องการจัดทำบัญชี การปรับ
ปรุงการดำเนินงาน ผู้ดูแลได้ขยายกิจการเพิ่มขึ้น และส่งผลให้การประกอบอาชีพมีประสิทธิภาพมาก
ยิ่งขึ้น

3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ได้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการลงทุน แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไม่ทำงานต่างจังหวัด
กลับคืนสู่ท้องถิ่น เพราะบางคนมีงานทำที่มั่นคง แต่อย่างไรก็ตามผู้กู้เงินได้นำไปลงทุน สามารถมี
รายได้เพิ่ม มีเงินออม คาดว่าในอนาคต ผู้กู้สามารถพึ่งพาตนเองได้และกิจการมีความเจริญก้าวหน้า
ต่อไป

2. อภิปรายผล

จากผลการประเมินกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน ได้แก่

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน พบว่า
ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเกิดจากสมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของ
คณะกรรมการกองทุน ค่าตอบแทนไม่คุ้มค่า และปัจจัยที่สนับสนุน คือชาวบ้านสนใจและให้
ความร่วมมือในการเป็นสมาชิก หน่วยงานราชการช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร และให้คำปรึกษา
เกี่ยวกับกองทุนและที่สำคัญชาวบ้านมีความสามัคคีกันมากขึ้น

1.2 ความสำเร็จความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนากองทุน คนในหมู่บ้านหลุม
ปูน มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีผู้นำที่มีความยุติ
ธรรม มีการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน จึงทำให้กองทุนบ้านหลุมปูน
มีการพัฒนาและเข้มแข็งขึ้น

1.3 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน กองทุนหมู่บ้านหลุมปูนมีการตั้งคณะกรรมการกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ความร่วมมือและได้มีการตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ขึ้นภายในชุมชน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผลิตน้ำพริกเผา ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพเดิมที่ดั่งขึ้นมาก่อนกองทุนหมู่บ้านจะเข้ามาสู่หมู่บ้านหลุมปูน ส่วนกลุ่มผลิตไวน์ผลไม้ เป็นกลุ่มอาชีพที่ดั่งขึ้นมาใหม่ และยังได้มีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียงและหน่วยงานราชการ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

1.4 การมีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง หน่วยงานราชการของอำเภอ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีการเรียนรู้ในเรื่องของการประกอบอาชีพ การตลาด สุขภาพอนามัย สมาชิกในหมู่บ้าน มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยังได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือกันพัฒนาชุมชนของตนเองเสมอ สิ่งเหล่านี้ จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

2.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้นได้

2.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

2.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้ศึกษาได้พบข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน ดังนี้

- 1) บทการลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์โครงการและไม่ทำให้เกิดประโยชน์ คณะกรรมการควรเรียกเก็บเงินคืนและไม่ควรมีการกั๊กเงินอีกในครั้งต่อไป
- 2) การคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ควรมีอัตราดอกเบี้ยที่ถูกลงกว่านี้ เพราะจะได้ลดภาระการชำระหนี้ของผู้กู้
- 3) ในการชำระหนี้ของผู้กู้ควรยืดระยะเวลาออกไปอีก เพราะการส่งคืนเงินกู้ภายใน

ในระยะเวลาเพียง 1 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้น ผู้มีส่วนมากไม่สามารถส่งคืนเงินตามกำหนดระยะเวลาได้ เพราะเป็นช่วงที่เริ่มต้นทำธุรกิจ ยังไม่มีผลกำไร

3.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน ผู้ศึกษาได้พบข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน ดังนี้

1) สมาชิกและคณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการกองทุน เมื่อคณะกรรมการได้รับการกำหนดแนวทางใหม่ ๆ จากทางอำเภอในการบริหารงานกองทุน ควรจะประชุมชี้แจงอธิบายสมาชิกให้เข้าใจ ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารทั่วถึงกัน

2) คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ติดตามว่าผู้กู้เงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริงหรือไม่ คณะกรรมการควรมีการกำกับดูแลให้มากขึ้น เพื่อให้สมาชิกนำเงินไปลงทุนตามเป้าหมายให้มากที่สุด

3) ในการบริหารกองทุน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะแก้ไขปัญหาตนเองในที่ประชุม คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะไม่มีผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่มีประสบการณ์มาให้คำปรึกษาแนะนำ ควรจัดตั้งให้มีเครือข่ายในระดับตำบล อำเภอและจังหวัดขึ้น เพื่อที่จะร่วมกันปรึกษาพัฒนาในการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านร่วมกัน

3.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน ผู้ศึกษาได้พบข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขและแนะนำเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

1) ควรทำกิจกรรมที่มีการลงทุนน้อย มีความเสี่ยงน้อยมีผลกำไรที่แน่นอน และผู้ลงทุนควรมีความรู้ความชำนาญบ้าง เช่น การเลี้ยงโค กระบือ สุกร เป็นการลงทุนที่มีค่าใช้จ่ายค่าอาหารน้อยและมีตลาดรองรับที่แน่นอน แต่ต้องมีการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องโรงเรือนอีกทั้งได้ประโยชน์จากมูลสัตว์ซึ่งเป็นปุ๋ยธรรมชาติ สามารถนำไปใช้ในไร่นาหรือจำหน่ายได้ ดังนั้นควรมีการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งจะทำให้ได้ผลตอบแทนที่สูงขึ้น

2) เมื่อมีผลผลิตมากราคาจะตกต่ำ ควรมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อให้มีสินค้าใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด ทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าอีกด้วย เช่น การทำน้ำพริก ไวน์ผลไม้ น้ำปลา กุ้งกวน มะม่วงคอง มะขามสามรส เป็นต้น โดยขอคำแนะนำจากเกษตรอำเภอและพัฒนาการอำเภอในด้านความรู้และวิชาการใหม่ ๆ

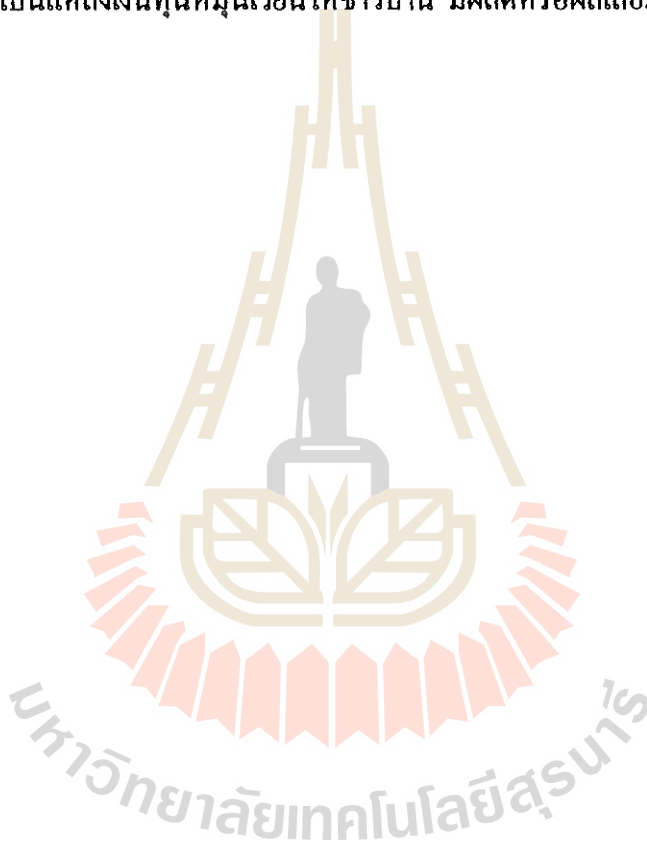
3) สมาชิกควรหาความรู้ใหม่ ๆ ในด้านการพัฒนาอาชีพและการหาอาชีพเสริม หรือการทำธุรกิจแบบง่าย ๆ มีความเป็นไปได้ต่อการทำกำไร เช่น แสวงหาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่มีผลตอบแทนที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองในการประกอบธุรกิจให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น

3.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าศึกษาต่อไป ผู้ศึกษาได้พบข้อเสนอแนะและแนวทางเพื่อเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1) ควรมีการศึกษาผลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านหลุมปูน ศึกษาปัจจัยด้านบวกและลบในการบริหารงานกองทุนกับการพัฒนาอาชีพและการทำธุรกิจในชุมชน

2) ควรมีการศึกษาแนวทางพัฒนากลุ่มอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาตลาดและกลุ่มผู้บริโภคในท้องถิ่น

3) ควรมีการศึกษาว่าเงินที่กระจายลงมาสู่ท้องถิ่นนั้นมีประโยชน์จริงหรือไม่ สามารถพัฒนาอาชีพ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้ชาวบ้าน มีผลดีหรือผลเสียมากกว่ากัน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545) **ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา.**

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทศน์ทองการพิมพ์.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545) **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.**

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545) **ชุดวิชาสารนิพนธ์.**

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **คู่มือการดำเนินงาน**

**สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ
จังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.**

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **คู่มือสำหรับประชาชน**

เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย**

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกอง

ทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน

และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544.

กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหลุมปุณ. 2544. **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน**

บ้านหลุมปุณ. นครราชสีมา.

เทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัย. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมินโครงการ. นครราชสีมา.

เทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัย. 2545. ชุดวิชาการนิพนธ์ (เอกสารเพิ่มเติม). นครราชสีมา.

เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี. 2544. การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2544. คู่มืออาจารย์ผู้สอนและอาจารย์นิเทศก์หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2544. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.